

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
Кафедра політичної соціології

Пояснювальна записка
до бакалаврської роботи
на тему
«СПОРТ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ»

Виконав:

студент 4 курсу групи
СПМ-44 першого (бакалаврського) рівня
освіти спеціальності 054 Соціологія
Куш Данило Сергійович

Керівник:

Запорожченко Руслан Олександрович,
доктор філософії з політології, старший
викладач кафедри політичної соціології
соціологічного факультету

Рецензент:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет соціологічний

Кафедра політичної соціології

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 054 Соціологія

Освітньо-професійна програма «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
політичної соціології
Дмитро БОЙКО

— підпис —

ініціали, прізвище

«25» жовтня 2023 року

ЗАВДАННЯ

ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Куш Данило Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Спорт як фактор соціалізації української молоді»,
науковий керівник роботи Запорожченко Руслан Олександрович, доктор
філософії з політології.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «08» травня 2024 року №1006-5/921.

2. Строк подання студентом роботи 20 травня 2024 року.

3. Перелік питань, які потрібно розробити.

1. Розглянути теоретико-методологічні основи соціологічного аналізу
дистанційної освіти 2. Визначити особливості сучасного стану дистанційної
освіти в Україні. 3.....4..... 5.....

4. План роботи

№ з / п	Назви етапів роботи
1.	Вступ
2.	Розділ 1. Спорт як соціальний інститут: аналіз впливу на процес соціалізації української молоді
3.	Розділ 2. Спорт та цінності молоді: результати емпіричного аналізу в Україні
4.	Висновки
5.	Список використаної літератури
6.	Додатки

5. Дата видачі завдання «25» жовтня 2023 року.

Д. Куш. р.

Студент _____ Данило КУШ
підпис ініціали, прізвище

Керівник роботи _____ Руслан ЗАПОРОЖЧЕНКО
підпис ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СПОРТ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	10
1.1. Спорт як соціальний інститут: теоретико-методологічне обґрунтування.....	10
1.2. Масовий та професійний спорт: спільне та відмінне.....	27
1.3. Спорт як фактор соціалізації молоді: моделі та практики.....	25
РОЗДІЛ 2. СПОРТ ТА ЦІННОСТІ МОЛОДІ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ.....	30
2.1. Цінності української молоді під час війни: основні тенденції.....	34
2.2. Вплив спорту на формування цінностей української молоді.....	34
2.3. Залученість до професійного спорту: результати авторського соціологічного дослідження.....	40
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	65
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне українське суспільство переживає значні трансформації, де молодь відіграє ключову роль у формуванні нового майбутнього, особливо в контексті російсько-української війни. Серед цих змін питання соціалізації та формування особистості молодшої людини набувають особливої ваги. Одним із варіантів соціалізації молоді є, наприклад, спорт, який стає одним із провідних факторів соціалізації, адже він не лише сприяє фізичному розвитку, але й формує ціннісні орієнтири, тому що спорт навчає дисципліні, відповідальності, командній роботі, повазі до суперника, прагненню до перемоги та роботою над власними помилками. Також спорт розвиває соціальні навички: дає можливість комунікації, налагоджувати зв'язки, знаходити друзів, вчитися співпрацювати та вирішувати конфлікти. Спорт дає можливість молоді продемонструвати свої здібності, досягти успіху, відчути гордість за себе та свою команду. Спорт сприяє фізичному розвитку, покращує самопочуття, знижує ризик виникнення захворювань, а також дає можливість молоді вести активний спосіб життя.

Тема впливу спорту на соціалізацію молоді глибоко вивчена багатьма українськими та зарубіжними науковцями. Їхні дослідження підкреслюють багатогранну роль спорту у вихованні та становленні особистості. Сухомлинський В.О. [1], видатний педагог, досліджував вплив спорту на виховання та розвиток особистості школяра. Він підкреслював значення спорту у формуванні фізичної сили, витривалості, дисципліни, а також у розвитку моральних якостей, таких як чесність, співпраця та повага до суперників. Коваленко О.П. [2], авторка монографії «Спорт як фактор соціалізації особистості», комплексно висвітлює вплив спорту на процес соціалізації молоді, розкриваючи його механізми та результати. Бондар В.І. [3], автор підручника «Теорія і практика фізичного виховання», ґрунтовно розкриває методичні аспекти використання спорту у вихованні та соціалізації молоді. Бойченко С.А. [4], авторка наукових статей з проблем соціалізації молоді засобами спорту, досліджує особливості використання спортивної діяльності у соціалізації юнаків та дівчат.

Ініціатор відновлення Олімпійських ігор як майданчика спортивної взаємодії П'єр де Кубертен [5] підкреслював виховну роль спорту та його значення для формування особистості. Жорж Еберле автор концепції «виховання спортом», розробив систему фізичного виховання, спрямовану на соціалізацію та всебічний розвиток особистості. Карл Льюїс у своїй книзі «Спорт і життя» ділиться досвідом та роздумами про роль спорту у становленні особистості та соціалізації молоді. Джон Дьюї [6], у своїх працях з проблем соціалізації розглядав спорт як важливий фактор формування соціальних навичок та цінностей у молоді.

Важливо зазначити, що це далеко не вичерпний список науковців, які досліджували цю тему. Їхні праці дають нам глибоке розуміння того, як спорт може впливати на соціалізацію молоді, сприяючи їхньому фізичному, психологічному та соціальному розвитку. Окрім того, важливість обраної теми підкреслюється і на державному рівні: в Україні розробляються та впроваджуються різноманітні програми та заходи, спрямовані на розвиток спорту та залучення молоді до активних занять фізичною культурою. «Державна стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року» визначає пріоритетні напрямки розвитку спорту в Україні, включаючи масовий спорт та оздоровлення населення, спорт вищих досягнень, розвиток спортивної інфраструктури тощо.

Водночас «Національна програма фізичного виховання та спорту на 2021-2025 роки» спрямована на забезпечення гармонійного розвитку фізичної культури та спорту, підвищення рівня фізичної підготовленості населення, популяризацію здорового способу життя і підтримку розвитку олімпійського та паралімпійського спорту. Щодо програм для дітей та молоді, «Шкільна ліга Української федерації футболу» спрямована на популяризацію футболу серед школярів та розвиток їхніх футбольних навичок. Програма «Дворовий спорт» передбачає облаштування спортивних майданчиків у дворах та надання дітям можливості безкоштовно займатися спортом. «Мультиспортивні центри» пропонують дітям та молоді широкий спектр спортивних занять, таких як баскетбол, волейбол, плавання, бойові мистецтва та багато інших.

Отже, враховуючи означене вище, вивчення даної теми має як теоретичне, так і практичне значення. Теоретичне значення полягає в поглибленні розуміння сутності та механізмів впливу спорту на процес соціалізації молоді, враховуючи сучасну специфіку соціальних процесів. Практичне значення полягає в розробці та впровадженні ефективних методів та форм спортивної роботи з молоддю, що дозволить зробити більш ефективною роботу із залучення молоді до спортивної діяльності, а також зміцнить спортивну культуру та цінності здоров'я.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідити вплив спорту як фактору соціалізації на українську молодь.

Для досягнення мети нами пропонуються такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні та методологічні засади спорту як соціального інституту та його впливу на процес соціалізації молоді.
2. Дослідити особливості масового та професійного спорту.
3. Визначити ціннісні орієнтири української молоді, які стосуються спорту та культури здоров'я.
4. Проаналізувати стан та механізми залучення української молоді до професійного спорту та його вплив на ціннісні орієнтири молоді.
5. Розробити практичні рекомендації щодо збільшення ефективності залучення молоді до заняття спортом.

Об'єкт дослідження: процес соціалізації української молоді.

Предмет дослідження: вплив спорту на процес соціалізації української молоді.

Дослідження впливу спорту як фактору соціалізації української молоді в умовах сучасних викликів може бути реалізоване через використання різних методологічних підходів. Теоретичний аспект дослідження включає аналіз наукової літератури з теорії соціалізації, педагогіки, психології, соціології, фізичної культури та спорту. Системний та порівняльний аналіз різних концепцій спорту як фактору соціалізації молоді допоможе зрозуміти різноманітні підходи та їхні впливи. Узагальнення та систематизація наукових знань про вплив спорту на процес соціалізації молоді допоможе в побудові теоретичної бази дослідження.

Емпіричний компонент включатиме анкетування української молоді з метою вивчення їх ціннісних орієнтирів та ставлення до спорту. Інтерв'ю з тренерами, спортсменами та експертами з питань соціалізації молоді дозволить отримати інсайти та експертні оцінки.

Емпіричною базою дослідження є: результати авторського соціологічного дослідження, проведеного у 2024 році; дані Державної служби статистики України; наукові публікації вітчизняних та зарубіжних фахівців з теорії соціалізації, педагогіки, психології, соціології, фізичної культури та спорту. «Соціологічне дослідження цінностей української молоді: вплив спорту» – анкетування молоді з метою вивчення їх ціннісних орієнтирів та ставлення до спорту. «Спорт як соціальний феномен: дослідження спортивних уподобань української молоді» – опитування щодо спортивних уподобань, включаючи переваги у спортивних заняттях та спортивних заходах.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 68 сторінок, 10 таблиць, 13 рисунків.

РОЗДІЛ 1. СПОРТ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

1.1. Спорт як соціальний інститут: теоретико-методологічне обґрунтування.

Спорт є невід’ємною складовою суспільства, що відображає його цінності, структури та динаміку. Інститут спорту не лише створює можливості для фізичного вдосконалення та розвитку, але й відображає складні соціокультурні та економічні процеси в суспільстві. Теоретико-методологічне обґрунтування спорту як соціального інституту надає можливість розуміти його роль у формуванні соціальних структур, взаємодії індивідів та груп, а також вплив на формування культурних ідентичностей та соціальних норм.

Спорт є не лише результатом довгострокової пізнавальної активності людини, але й багатофункціональним явищем культури, що охоплює як матеріальні, так і духовні цінності суспільства. Він привертає увагу великої кількості людей і є одним з найпопулярніших видовищ. Окрім того, спорт є невід’ємною складовою культури суспільства, яка включає досягнення у сфері спортивного тренування, науки, спортивних споруд, інвентарю та обладнанню. Він постійно еволюціонує, з розвитком суспільства і зміною його цінностей, і стає все більш глобальним.

У цьому дослідженні ми розглядаємо спорт як складний соціальний інститут, аналізуючи його роль у суспільстві з різних перспектив – соціальної, культурної, економічної, політичної. Зосереджуючись на теоретичних підходах та методологічних рамках, ми вивчаємо динаміку взаємодії спорту з іншими сферами суспільства та його вплив на формування соціальних процесів, зокрема в сучасній Україні. Подальше дослідження спорту, як соціального інституту, відкриває шлях для кращого розуміння його значущості та впливу на суспільство, сприяючи розвитку не лише спортивної сфери, але й загального соціокультурного контексту.

Соціологи, які внесли свої ідеї до розвитку і становлення соціології спорту (Т. Парсонс, Р. Мертон, П. Бурдьє, В. Келлер, Дж. Коклі, Д. Ендрюс, Дж. Сагден, Дж. Лой, Р. Саймон та інші), звертали увагу у своїх дослідженнях на консолідуючі функції спорту, що поєднує в собі виховання, ігровий аспект та змагальну складову, зокрема, базуючись на виконанні фізичних вправ з суспільно значущими результатами. У таблиці 1.1. наведено більш детальну інтерпретацію ідей зазначених соціологів.

Таблиця 1.1. Інтерпретації категорії «спорт» в соціології [3].

Соціолог	Ключові характеристики та інтерпретації
Т. Парсонс	Функціоналістська теорія спорту підкреслює роль спорту в соціалізації, соціальному контролі та підтримці соціальної структури.
Р. Мертон	Теорія аномії пояснює, як соціальний тиск та недосяжність цілей можуть призвести до девіантної поведінки в спорті.
В. Келлер	Теорія етапного розвитку спортивних ігор описує еволюцію спортивних ігор від простих до складних форм.
Дж. Коклі	Символічний інтеракціонізм досліджує, як спортсмени та глядачі надають сенсу спорту через символічні дії та взаємодії.
П. Бурдьє	Теорія соціального поля пояснює, як соціальне становище та культурний капітал впливають на доступ до спорту та його участь.
Д. Ендрюс	Теорія суб'єктивного досвіду досліджує, як особистість та соціальні фактори впливають на сприйняття та переживання спорту людьми.
Дж. Сагден	Теорія раціонального вибору пояснює, як люди роблять вибір щодо участі в спорті на основі зважування витрат та вигод.
Дж. Лой	Теорія компетентності досліджує, як люди розвивають почуття компетентності та мотивації в спорті.
Р. Саймон	Когнітивна теорія пояснює, як люди приймають рішення та виконують дії в спорті на основі обробки інформації.

Сучасне сприйняття спорту вже не обмежується лише його первинними визначеннями як «гри» або «розваги». Незважаючи на різноманіття визначень, що існують, безсумнівно, спорт став важливим соціальним і культурним явищем, яке переплітається з основними сферами людської діяльності, такими як освіта, політика, економіка, культура та релігія.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року визнає спорт як невід’ємну частину фізичної культури. Він визначає спорт як сферу, де люди можуть виявляти та порівнювати свої досягнення в різних видів фізичних вправ, технічної, інтелектуальної підготовки через змагальну діяльність [9]. Спорт грає важливу роль у поширенні фізичної культури серед різних верств населення та сприяє їхньому фізичному й соціальному розвитку.

Спорт, як соціальний інститут, відіграє важливу роль у формуванні суспільства та впливає на його різні аспекти. Сьогодні спорт перейшов далеко за межі простої гри або розваги; він став ключовим соціальним та культурним явищем, яке проникає у всі сфери людського життя, такі як освіта, політика, економіка, культура та релігія.

Спорт впливає на міжнародні відносини, етичні та моральні цінності суспільства та спосіб життя людей. Він має великий потенціал для соціалізації, що відображається у формуванні особистості та інтеграції особи у суспільство. Завдяки спортивним змаганням, люди навчаються самоствердженню, моральній стійкості та розвивають прагнення до успіху як у спорті, так і в повсякденному житті. Крім того, участь у спортивних подіях сприяє зміцненню соціальних зв’язків та подоланню міжнаціональних і міжкультурних бар’єрів. Пропонуємо згрупувати специфічні цінності та норми спорту для більш оптимального використання отриманої інформації в подальшому дослідженні.

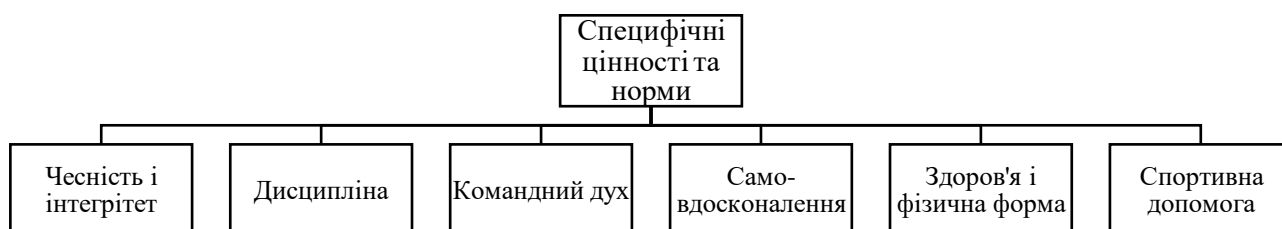

Схема 1.2. Специфічні цінності та норми [12].

Однією з таких цінностей є командний дух та співпраця, що важливі у багатьох видах спорту. У командних видах спорту, таких як футбол, баскетбол або

хокей, гравці повинні працювати разом для досягнення спільної мети, і це вимагає від них взаємодопомоги, довіри та відданості команді. Така цінність може відрізнятися від загально-соціальних норм, де індивідуалізм та самостійність можуть мати більше значення. Ще однією специфічною цінністю є дисципліна та відданість досягненню результату, адже у спорті, особливо на високому рівні, велике значення має систематичність, стриманість та самоконтроль. Спортсмени зазвичай присвячують багато часу тренуванням та дотриманню режиму, що може відрізнятися від загально-соціальних норм, де дозвілля та розваги можуть мати більш вільний характер.

Також у спорті велике значення приділяється чесності та єдності. Участь у фальсифікації результатів чи порушення правил може призвести до дискваліфікації та втрати довіри не лише з боку спортивної спільноти, а й загального суспільства. Цінності чесності та спортивної честі часто відрізняються від загально-соціальних норм, де деякі компроміси можуть бути прийнятними у певних ситуаціях.

Норми та специфічні цінності у спорті можуть відрізнятися від загально-соціальних норм за рахунок акценту на командний дух, дисципліну та чесність, що визначають особливу культуру та етику спорту. Історія рясніє прикладами використання спорту як інструменту для досягнення політичних цілей та формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені.

Олімпійські ігри 1936 року в Берліні були використані нацистським режимом для пропаганди своїх ідеологій расової переваги та військової могутності. Успіхи німецьких спортсменів на цих іграх розглядалися як доказ переваги арійської раси. Нацистська пропаганда широко використовувала зображення та історії німецьких спортсменів, щоб підбурити національну гордість та підтримку режиму [18].

Спорт також використовувався Сполученими Штатами для досягнення політичних цілей. Бойкот Олімпійських ігор 1980 року в Москві був політично мотивованим кроком, спрямованим на тиск на Радянський Союз. Перемога американської збірної з баскетболу на Олімпійських іграх 1984 року в Лос-Анджелес використовувалася для просування образу США як «міста мрій» та вільної країни.

У 1994 році Олімпійські ігри в Ліллекхаммері стали першими для незалежної України. Збірна України здобула 1 бронзову медаль, що стало значним досягненням для молодого держави. Цей успіх був використаний для підняття національного духу та єднання українського народу. У 2006 році Україна здобула право на проведення Євро-2012. Це стало значною подією для країни, яка сприяла покращенню її іміджу на світовій арені та розвитку інфраструктури. Євро-2012 також стало каталізатором для політичних та соціальних змін в Україні.

Виступи спортсменів на міжнародних змаганнях розглядаються як важливий показник могутності держави, рівня економічного розвитку та соціальної політики. Такі успіхи використовуються політиками для пропаганди й впливу на різні соціальні групи.

Однак ступінь та форма державної підтримки спорту в кожній країні залежать від домінуючої політичної ідеології та відношення до спорту серед населення. Дослідження показують, що в Європі існували дві основні моделі організації спорту: східноєвропейська, яка базувалася на ідеологічних принципах, та західноєвропейська, що включала взаємодію державних та недержавних організацій. Згідно досліджень, моделі організації спорту можна розподілити на три типи: державну, суспільну та змішану.

Таблиця 1.3. Дослідження моделі організації спорту [6].

Модель	Характеристики	Приклади
<i>Державна</i>	Фінансування та управління спортом здійснюються державою.	Китай, Куба, СРСР
	Держава має значний контроль над спортивними організаціями та змаганнями.	
	Спорт використовується як інструмент державної політики.	

Суспільна	Спорт організовується та фінансується недержавними організаціями, такими як спортивні клуби та асоціації.	США, Велика Британія, Німеччина
	Держава відіграє обмежену роль у спорті.	
	Спорт є більш самостійним, і його розвиток визначається потребами та інтересами спортсменів та спортивних організацій.	
Змішана	Спорт організовується та фінансується як державою, так і недержавними організаціями.	Канада, Австралія, Франція
	Існує баланс між державним та суспільним контролем над спортом.	
	Спорт використовується як для досягнення державних цілей, так і для задоволення потреб та інтересів спортсменів та спортивних організацій.	

Функція спорту в суспільстві різноманітна та багатопланова. Вона включає в себе змагальну функцію, яка забезпечує виявлення найсильніших спортсменів та розвиток систем тренування для їх ефективної змагальної діяльності. Виховна функція підвищує змагальну активність спортсменів та сприяє формуванню соціально активних особистостей. Фізична активність готує людей до різних сфер суспільної діяльності та сприяє всебічному фізичному розвитку. Оздоровча функція зміцнює та зберігає здоров'я, допомагаючи підтримувати фізичну форму та запобігаючи захворюванням. Рекреаційна функція використовує спорт як засіб активного відпочинку та розваги для людей. Виробнича функція поліпшує здоров'я та фізичний розвиток, що призводить до підвищення продуктивності праці.

Пізнавальна функція досліджує максимальні можливості організму в умовах змагань та спортивної активності. Зміцнення міжнародних відносин сприяє розвитку дружніх зв'язків та співробітництву між країнами через спортивні заходи та обмін досвідом. Видовищна функція задовольняє бажання мільйонів людей стати свідками спортивних подій та змагань. Економічна функція забезпечує фінансові ресурси для розвитку спорту всередині країни та встановлення зовнішньоекономічних зв'язків. Престижна функція використовує досягнення в спорті для підвищення престижу країни та підсилення її впливу.

Деякі дослідники стверджують, що вона надмірно зосереджена на позитивних аспектах спорту та ігнорує його негативні наслідки, такі як дискримінація, насильство та корупція. Талкотт Парсонс та Роберт Мертон (див. таблицю 1.4.), основоположники функціоналістської теорії спорту, розглядали його як соціальну систему, що виконує певні функції для підтримки стійкості суспільства. Маніфестні функції – це усвідомлені та навмисні цілі спорту, які декларуються його учасниками та організаторами. Латентні функції – це неусвідомлені та ненавмисні наслідки спорту, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на суспільство.

Таблиця 1.4. Систематизація маніфестичних та латентних функцій спорту [7].

Функції спорту в суспільстві	Маніфестні функції	Латентні функції
Підтримка соціальної єдності та солідарності	Підтримка соціальної єдності	Сприяння почуттю спільності та єдності між різними соціальними групами
Соціалізація та інкультурація	Навчання цінностям та нормам суспільства	Формування дисципліни, самоконтролю, командної роботи
Каналізація агресії	Виплеснення агресії та емоцій в безпечний спосіб	Запобігання деструктивній поведінці, зменшення конфліктів
Підтримка фізичного та психічного здоров'я	Розвиток фізичних якостей, підтримка здорового способу життя	Покращення психічного стану, підвищення продуктивності

Традиційні теорії спорту часто зосереджуються на його функціональних аспектах, впливі на суспільство та індивідуальних досягненнях спортсменів. Проте теорія символічного інтеракціонізму та теорія соціального конструювання реальності пропонують нові та цікаві підходи до розуміння спортивної дійсності (див. таблицю 1.5.). Чому саме ці теорії? Теорія символічного інтеракціонізму допомагає нам зрозуміти, як люди надають сенс спортивним подіям і як їхні дії та інтерпретації впливають на розвиток спорту. Теорія соціального конструювання реальності дає можливість дослідити, як спортивна дійсність формується та змінюється під впливом соціальних, культурних та історичних факторів.

Основні ідеї символічного інтеракціонізму включають розуміння того, що значення спортивних подій не є фіксованими, а формуються через взаємодію людей. Спортсмени, тренери, вболівальники та інші учасники спорту використовують символи, мову та дії для надання сенсу спортивним подіям. Ці сенси можуть змінюватися з часом і в залежності від контексту. З іншого боку, основні ідеї теорії соціального конструювання реальності стверджують, що спортивна дійсність не є об'єктивною, а сконструйована людьми. Культурні норми, цінності та історичні події впливають на наше сприйняття спорту. Спортивна реальність постійно змінюється та еволюціонує під впливом соціальних процесів.

За теорією символічного інтеракціонізму, розвиток спорту та спортивні взаємодії визначаються процесами взаємодії між людьми та їхніми символічними представленнями. У цьому контексті, значення та інтерпретація спортивних подій формуються через взаємодію спортсменів, тренерів, вболівальників та інших учасників, що спирається на символічні взаємодії та спільні тлумачення. Щодо теорії соціального конструювання реальності, спортивна дійсність сприймається як соціально сконструйована та залежить від контекстуальних чинників, включаючи культурні, історичні та соціальні впливи. У цьому варіанті, спортивна реальність розглядається як продукт соціальних процесів та взаємодій, що виникають у рамках суспільства. Такий підхід підкреслює роль інтерпретації та спільної конструкції спортивної дійсності учасниками спортивного співтовариства.

Таблиця 1.5. Теорія символічного інтеракціонізму та теорію соціального конструювання реальності [11].

Аспекти	Теорія символічного інтеракціонізму	Теорія соціального конструювання реальності
Взаємодія людей у спорті	Символічна комунікація за допомогою вербальних та невербальних символів, інтерпретація значень, формування самосвідомості	Створення соціальної реальності, використання символів та значень, вплив на цінності та уявлення
Формування особистості в спортивному середовищі	Соціалізація, розвиток особистих якостей, вплив на самооцінку	Вплив на цінності та уявлення, формування уявлень про гендерні ролі, успіх, расу та клас

Символічний інтеракціонізм – це теорія, яка стверджує, що люди надають сенсу світу через символічну взаємодію з іншими. У контексті спорту це означає, що спортсмени, глядачі та інші учасники спорту використовують символи, такі як слова, дії та об'єкти, щоб створити спільне розуміння спортивного досвіду. Соціальне конструювання реальності – це теорія, яка стверджує, що реальність не є об'єктивною, а конструюється людьми через соціальні процеси. У контексті спорту це означає, що значення спорту та його правила не є фіксованими, а створюються та змінюються людьми, які в ньому беруть участь.

Автори цих теорій, такі як Джордж Герберт Мід, Ервінг Гоффман, П'єр Бурдьє, Джей Коаклі та Джоан Броуер, досліджували вплив спорту на формування та підтримку соціальних норм, цінностей та стереотипів у суспільстві. Вони допомагають зрозуміти, як спортивні події та явища відображають та посилюють соціокультурні відносини та ідеології. Теорії символічного інтеракціонізму та соціального конструювання реальності не лише допомагають нам зрозуміти, як люди надають сенс спортивним подіям, але й дають можливість проаналізувати внутрішні механізми спортивних процесів та соціальних взаємодій, що відбуваються в їхньому контексті.

Крім того, ці теорії аналізують роль спорту у просуванні соціальних змін, таких як проблеми рівності, справедливості та суспільного розвитку. Вони також

виявляють, як спорт може бути використаний для підтримки або підвищення соціальної нерівності, а також для маргіналізації або виключення певних груп людей від спортивних процесів та можливостей.

Розвиток спорту в усьому світі призвів до появи різноманітних видів спортивних діяльностей, які можна класифікувати у шість груп:

1. *Види спорту з активною руховою діяльністю.* Це види спорту, які вимагають від спортсменів активних рухів та виявлення фізичних та психічних якостей, наприклад, футбол, баскетбол, легка атлетика.

2. *Керування спеціальними механічними засобами пересування.* Сюди входять види спорту, де спортсмени керують транспортними засобами, такими як автомобілі, мотоцикли, наприклад, автоспорт, мотоспорт.

3. *Ураження цілі зі спеціальної зброї.* Це види спорту, де спортсмени використовують спеціальну зброю для ураження цілей, такі як, наприклад, стрільба або дартс.

4. *Модельно-конструкторська діяльність.* Включає в себе створення та керування моделями різних об'єктів, наприклад, авіамоделі, автомоделі.

5. *Абстрактно-логічне обігравання суперника.* Це види спорту, де учасники змагаються в абстрактних чи логічних іграх проти суперників, таких як шахи, шашки.

6. *Багатоборства.* Складається зі спортивних дисциплін, які включаються до різних груп спорту, наприклад, біатлон, триатлон тощо.

Ці шість груп видів спорту відображають різноманітність та багатофункціональність спортивних діяльностей, які відтворюються та розвиваються у сучасному спортивному світі. У сучасному спорті розрізняють масовий (аматорський) і спорт високих досягнень (професійний). Масовий спорт вирішує різноманітні завдання: освітні, виховні, оздоровчі, професійно-прикладні, рекреативні, а також покращення фізичного стану і кондиції. Ці завдання сприяють зміцненню здоров'я, покращенню фізичних якостей та рухових можливостей, а також сприяють довголіттю.

Професійний спорт спрямований на досягнення вищих результатів і займає основний час спортсмена, впливаючи на його спосіб життя. Високі досягнення та перемоги в спорті є джерелом підвищення престижу країни на міжнародному рівні. Мільйони вболівальників стають свідками різних змагань, а Олімпійські ігри, чемпіонати світу та світові рекорди стають духовними цінностями, які привертають увагу світової спільноти.

За всією цією славою та успіхами стоїть велика праця та напружені тренування спортсменів. Річний обсяг тренувальних та змагальних навантажень у середньому становить більше 1500 годин і займає понад 300 днів. Ефективність у спорті високих досягнень оцінюється за перемогами на міжнародних змаганнях, світовими рекордами та призовими місцями. Ці критерії є важливими для оцінки діяльності спортсменів, тренерів, команд та спортивних клубів. Спортивна система складається з різноманітних елементів, які взаємодіють між собою для досягнення спільних цілей (див. таблицю 1.6.).

Таблиця 1.6. Елементи спортивної системи [20].

Суб'єкти	Об'єкти	Зв'язки
Спортсмени	Змагання та змагальні заходи	Тренування та підготовка: Спортсмени співпрацюють з тренерами для покращення своїх навичок та досягнення високих результатів.
Тренери	Спортивні майданчики та спортивні споруди	Управління та організація: Адміністратори спортивних організацій координують дії різних учасників системи, встановлюють правила та норми.
Адміністратори спортивних організацій	Технічне та тренувальне обладнання	Суддінг та регулювання: Судді та арбітри відповідають за застосування правил під час змагань та вирішення спорних питань.

Ці елементи спортивної системи взаємодіють між собою для забезпечення ефективного функціонування та досягнення спортивних цілей.

Структурно-функціональний аналіз розглядає суспільство як систему, де різні частини виконують певні функції для підтримки цілого. Всі елементи суспільства взаємопов'язані та впливають один на одного. Соціальні інституції, такі як сім'я, школа та релігія, мають свої функції, які сприяють стабільності суспільства. Соціальні норми та цінності також важливі для підтримки соціального порядку. Ця теорія використовується для аналізу взаємодії різних частин суспільства, впливу соціальних інститутів на життя людей та ролі соціальних норм у підтримці стабільності. Розуміння принципів структурно-функціонального аналізу допомагає нам краще усвідомити, як функціонує суспільство та як його різноманітні складові взаємодіють між собою.

Теорія символічного інтеракціонізму стверджує, що люди конструюють сенс світу через символічну взаємодію з іншими. Символи, такі як слова, жести, або знаки, використовуються для комунікації та вираження думок, почуттів та ідей. Однак, значення цих символів не є фіксованим, вони формуються та змінюються через взаємодію між людьми. Кожна людина інтерпретує символи на основі свого власного досвіду та контексту, у якому вони використовуються. Таким чином, теорія символічного інтеракціонізму допомагає зрозуміти, як люди сприймають та розуміють світ навколо себе через взаємодію та інтерпретацію символів.

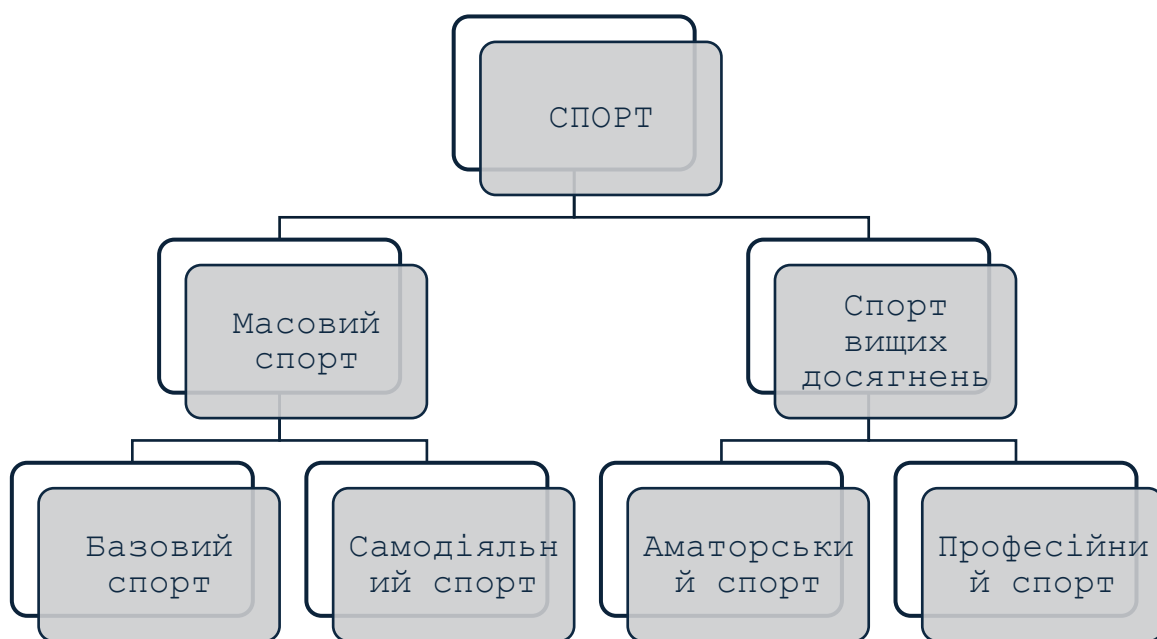
Теорія соціального конструювання реальності стверджує, що сприйняття реальності не є сталою та об'єктивною, але є результатом соціальних процесів та взаємодії. Згідно з цією теорією, реальність може варіюватися в залежності від культурних, історичних та інших контекстуальних факторів. Люди активно сприймають та конструюють реальність, використовуючи мову, символи та інші соціальні засоби. Наше розуміння того, що є реальним, формується через соціальні норми, взаємодію з іншими та власний досвід. Ця теорія допомагає розкрити, як соціальні процеси впливають на формування знань про світ навколо нас, а також як влада та ієрархія впливають на те, що вважається реальністю. Також вона дозволяє вивчати можливість викликати чи переосмислити існуючі уявлення про реальність.

Отже, розглянуто різні теоретичні підходи до розуміння спорту як важливого елементу суспільства. Використані концепції, такі як структурно-функціональний

аналіз, теорія символічного інтеракціонізму та теорія соціального конструювання реальності, дозволяють розкрити різні аспекти спортивної діяльності та її вплив на суспільство. Ці теоретичні підходи сприяють кращому розумінню ролі спорту в формуванні соціокультурного середовища, соціалізації особистості та конструюванні соціальної реальності. Отже, вони є важливим інструментом для аналізу спорту як складової сучасного суспільства.

1.2. Масовий та професійний спорт: спільне та відмінне.

У сучасному спорті розрізняють кілька форм функціонування. Виділяють масовий спорт і різні форми спорту вищих досягнень. В.С. Келлер [6] та В.М. Платонов [7] поділяють спорт на дві основні категорії: масовий і спорт вищих досягнень. У цій класифікації відрізняють аматорський та професійний спорт. Отже, аматорський спорт часто асоціюється з олімпійським спортом.

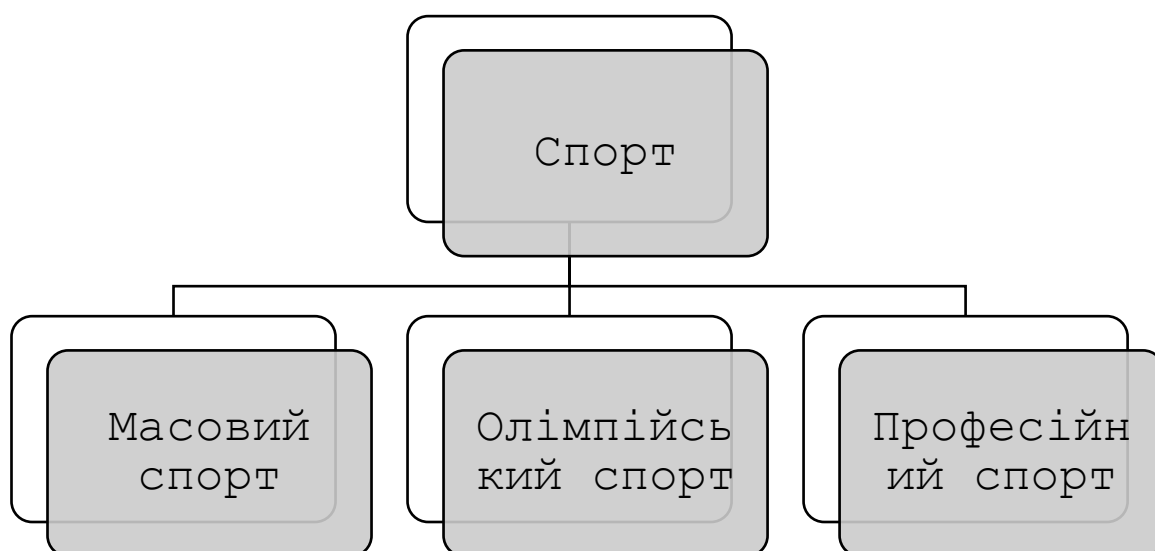

Малюнок 1.7. Форми функціонування спорту у суспільстві за В.С.Келлером та В.М.Платоновим [7].

Згідно з класифікацією В.М. Платонова [7], у сучасному спорті існують три основні форми: масовий, олімпійський і професійний спорт. Олімпійський спорт

орієнтований на участь у міжнародних змаганнях та відповідає стандартам Міжнародного олімпійського комітету.

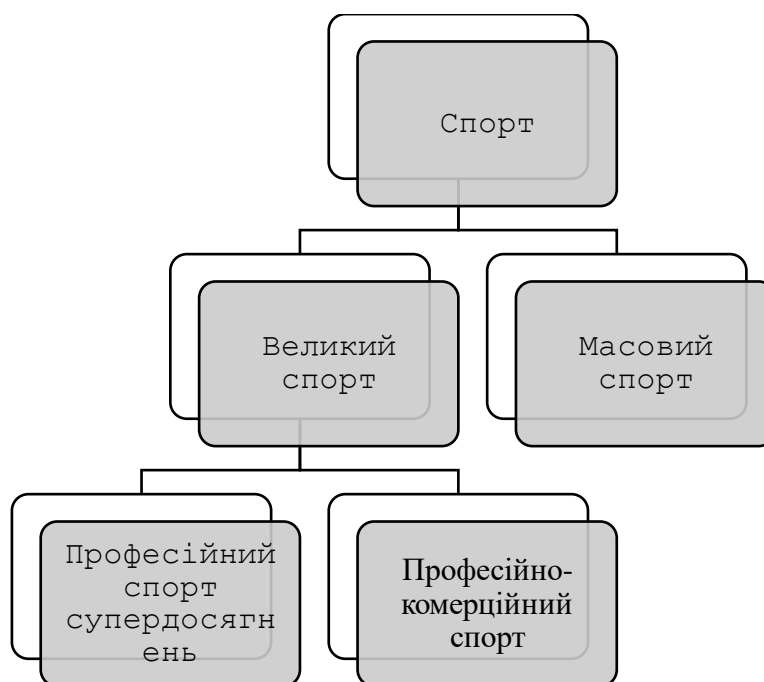
Також варто відзначити самодіяльний спорт, який розвивається на основі ініціативи спортсменів та сприяє їхньому особистісному розвитку та задоволенню від заняття спортом.

**Малюнок 1.8. Форми функціонування спорту у суспільстві
за В.М. Платоновим, 1997 [9].**

Згідно з дослідженням І. Переверзіна [9], сучасний спорт вищих досягнень є змішаним, оскільки об'єднує як спортсменів-аматорів, так і спортсменів-професіоналів [17]. Тому він вважає, що розділення на аматорський і професійний спорт є недоцільним. Однак, наша думка полягає в тому, що з урахуванням відмінностей у цільово-результативному аспекті діяльності, таке узагальнення може бути недостатньо точним.

За даними С. Матвєєва, О. Борисової та інших [10], у сучасному світі виділяють кілька форм спорту, включаючи олімпійський, професійний, масовий, неолімпійський і адаптивний спорт. Ця класифікація відображає різноманітні аспекти спортивної діяльності та різні спортивні контексти.

Малюнок 1.9. Форми функціонування спорту за Л.П.Матвєєвим [10]

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [11], у спорті в Україні існують різні напрями діяльності. Серед них: дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, спорт інвалідів та інші.

Згідно з цим Законом, професійний спорт визначається як комерційна діяльність у сфері спорту, пов'язана з підготовкою та проведенням різноманітних спортивних подій на високому рівні організації з метою отримання прибутку. Це означає, що в професійному спорті ключовим аспектом є комерційний інтерес, а спортивні заходи організовуються на рівні, що передбачає високу професіоналізацію та фінансову відповідальність.

За визначенням таких авторів, як С.І. Гуськов, В.М. Платонов [12], М.М. Линець [13], Б.Н. Юшко, професійний спорт є певним видом підприємницької діяльності спортивних функціонерів та спортсменів-професіоналів, метою якого є створення спортивного видовища, яке набуває форму товару. Хоча існують розбіжності у трактуванні, обидва визначення спільні в тому, що професійний спорт - це комерційний напрямок спорту, що визначає його мету і сутність функціонування - отримання прибутку. Основним завданням суб'єктів

підприємницької діяльності в галузі професійного спорту є надання послуг щодо виробництва і продажу спортивного видовища. Таким чином, всі аспекти професійного спорту, включаючи спортивні споруди, інвентар, інфраструктуру та людські ресурси, мають сприяти отриманню прибутку.

Характеристики професійного спорту, визначені авторами, включають: пріоритетний розвиток видів спорту, що можуть приносити прибуток; систему змагань, спрямовану на підтримку атмосфери жорсткої конкуренції; потужну систему соціального захисту спортсменів-професіоналів; ефективну систему відбору та «розкрутки» спортивних зірок; інтеграцію американського професійного спорту в інші країни. Майкл Дж. Макнейм є відомим дослідником, який висвітлює комерціалізацію сучасного спорту. Незважаючи на це, з 1980-х років спостерігається зростання співпраці між олімпійським та професійним спортом, і багато олімпійських видів спорту, таких як легка атлетика, плавання, фехтування, гандбол, обрали шлях професіоналізації та комерціалізації.

Науковий аналіз літератури підтверджує, що процеси комерціалізації і професіоналізації мають значний вплив на розвиток сучасного спорту. Це привело до збільшення кількості офіційних та комерційних змагань на міжнародному рівні, швидкого розвитку комерційно-цікавих та видовищних видів спорту, а також зростання матеріальних винагород за досягнені спортивні результати.

Комерціалізація спорту в Україні призвела до багатьох позитивних змін. Зокрема, футбольні клуби, такі як «Шахтар» і «Динамо», отримали спонсорську підтримку від великих компаній, що дозволяє їм підтримувати високий рівень конкурентоспроможності і розвивати спортивні програми. Чемпіонат та Кубок України з футболу стали більш привабливими для глядачів та спонсорів, що сприяє зростанню інтересу до українського футболу.

Продаж прав на трансляцію матчів компанією Setanta Sports та рекламні угоди на спортивних майданчиках також приносять додаткові доходи клубам та сприяють популяризації українського футболу. Продаж квитків на матчі стимулює фінансову підтримку клубів та забезпечує фінансову стабільність.

Ці зміни дозволили збільшити кількість спортивних подій в Україні, підвищили рівень фінансування та покращили умови для українських спортсменів. Однак, разом з цими позитивними аспектами також виникають виклики, такі як тиск на спортсменів та можливість виникнення нерівностей через різницю в фінансуванні між різними клубами.

Комерціалізація спорту, як процес співпраці між учасниками олімпійського руху та представниками бізнесу, стала невід'ємною складовою сучасного олімпійського руху і умовою його успішного функціонування. Вона є результатом соціально-економічних умов сучасного суспільства. Зацікавлення глядачів, спонсорів, рекламодавців та ЗМІ напряму залежить від рівня спортивної майстерності та досягнутого результату учасників змагань.

М. Зайдія [14], виділяє послугу олімпійського спорту як сукупну діяльність учасників олімпійського руху, спрямовану на задоволення соціальних потреб споживачів. Він також визначає основні періоди комерціалізації олімпійського спорту. Дослідження Ю.П. Мічудої [15] підтверджує переважно некомерційний характер діяльності в олімпійському спорті, оскільки більшість суб'єктів є громадськими організаціями і здійснюють некомерційне підприємництво.

Дослідження А.М. Зенкової [16] та О.К. Козлової свідчать про те, що під впливом комерціалізації з 80-х років XX століття Міжнародна асоціація легкоатлетичних федерацій (IAAF) постійно вдосконалює систему змагань. Це призводить до появи нових змагань, трансформації традиційних стартів та збільшення кількості учасників і глядачів.

Міжнародна федерація фехтування (FIE) активно працює над комерціалізацією системи змагань у фехтуванні. Це включає внесення змін у систему проведення змагань, нарахування очок, збільшення рівня нагород, стартових внесків і залучення спонсорів. Цей процес є важливим для покращення організаційної, економічної та соціальної складових розвитку спорту. Комерціалізація спорту має позитивний вплив на розвиток і функціонування видів спорту. Вона призводить до зростання видовищності змагань, підвищення

популярності спорту, збільшення фінансових надходжень для організаторів і учасників змагань, а також сприяє розвитку новітніх розробок у галузі спорту.

Проте, комерціалізація може мати й негативні наслідки, такі як залежність правил та програм змагань від побажань телебачення та спонсорів, недостатня підготовка спортсменів до змін у календарі змагань, зростання випадків вживання допінгу та потреба залучення фахівців зі спортивного маркетингу. У світлі професіоналізації, що набула значних масштабів в кінці XX століття, спортсмени-професіонали стали об'єктом зацікавлення для ЗМІ та суспільства, виступаючи образами не лише у спортивній сфері, а й у стилі життя. Таким чином, комерціалізація та професіоналізація спорту відображають складні процеси, які впливають на всі аспекти спортивної діяльності.

Наукові дослідження, вказують на прогрес розвитку олімпійського руху після того, як спортсмени-професіонали були допущені до участі. Цей прогрес відображається у збільшенні кількості видів спорту та спортивних дисциплін, країн-учасниць і спортсменів, зростанні спортивної конкуренції, розширенні жіночої частини програми Олімпійських ігор, вдосконаленні спортивного інвентарю та обладнання, а також підвищенні інтересу з боку телебачення. Це призвело до перетворення олімпійського спорту на товар, вартість якого стрімко зростає з кожним роком.

Проте, професіоналізація олімпійського спорту також має свої негативні наслідки. Керівники національних збірних та федерацій стикаються з проблемою формування команд і знеціненням спортивної складової програми через недостатній інтерес професійних клубів та спортсменів-професіоналів до участі в Олімпійських іграх. Більше того, надмірний змагальний графік і зростання тренувальних навантажень можуть шкодити здоров'ю спортсменів. Це може призвести до поширення думки, що професіоналізований спорт є соціальним лихом, оскільки спортсмени ризикують здоров'ям заради результату.

Тим не менш, досвід показує, що професіоналізація спорту є невід'ємним процесом, який відповідає змінам у сучасному суспільстві. Професіоналізація та

комерціалізація спорту - це дві різні концепції, які, хоча часто співвідносяться, мають відмінності в своїх цілях та наслідках.

Професіоналізація спорту означає розвиток спортивної діяльності на професійному рівні. Це включає підвищення рівня підготовки спортсменів, створення сприятливих умов для їхнього тренування та конкуренції на високому рівні. Професіоналізація сприяє підвищенню рівня видовищності, результативності та популярності спорту, оскільки вона спонукає спортсменів до досягнення високих спортивних результатів.

З іншого боку, комерціалізація спорту означає використання спортивної діяльності як засобу отримання прибутку чи використання її для рекламних цілей. Це може включати угоди про спонсорство, трансляцію спортивних подій за плату, рекламу під час спортивних заходів тощо. Комерціалізація спорту може призвести до збільшення фінансових потоків у спорті та підвищення його популярності через більш широку аудиторію.

Отже, відмінність між професіоналізацією та комерціалізацією полягає в тому, що професіоналізація зосереджена на розвитку спортивного руху та досягненні спортивних цілей, тоді як комерціалізація спрямована на отримання прибутку та популяризацію через комерційні заходи. Хоча обидві концепції можуть співіснувати, важливо зберігати баланс між ними для забезпечення здоров'я та безпеки спортсменів, а також збереження спортивних цінностей.

1.3. Спорт як фактор соціалізації молоді: моделі та практики.

Спорт виступає важливим фактором у соціалізації молоді, впливаючи на їхні соціальні зв'язки, ставлення до здорового способу життя, та загальний розвиток особистості. Цей аспект життя молодого покоління не лише сприяє фізичному здоров'ю, але й формує цінності, навички та моделі поведінки.

Соціалізація є однією з ключових проблем у соціології молоді, особливо в контексті переходу від підліткового віку до дорослого життя.

У науковій літературі відсутнє єдине визначення соціалізації, але відомі декілька підходів до цього поняття. Наприклад, Нейл Смелзер визначає соціалізацію як процес формування вмінь соціальних установок особистості, які відповідають її соціальним ролям. Ян Шепанський розглядає соціалізацію як впливи оточення, що залучають особу до участі у суспільному житті та навчають її розуміти культуру та виконувати соціальні ролі. І.С.Кон відзначає, що соціалізація тісно пов'язана з вихованням, проте вона включає і ненавмисні, спонтанні дії, за допомогою яких особа пристосовується до суспільства. М.Ф. Головатий вважає, що соціалізація – це процес, за якого змінюється як структура особистості, так і структура суспільства [30].

В загальному розумінні соціалізація - це процес формування особистості, включаючи засвоєння цінностей, норм, установок та зразків поведінки, характерних для певного суспільства чи соціальної групи.

У контексті молоді соціалізація особливо важлива, оскільки вона визначає процес входження молоді у доросле життя, формує їхні цінності, навички та ставлення до суспільства.

Соціалізація – це процес, за якого індивід набуває соціальні характеристики, уміння та навички участі у соціальному житті, а саме різноманітність соціального взаємодії та феноменів суспільства. Цей процес відбувається як під впливом різних життєвих обставин, так і за участю цілеспрямованого формування особистості.

Однією з форм соціалізації є соціальна адаптація, яка полягає у взаємодії особи з соціальним середовищем для погодження вимог та сподівань обох сторін, включаючи ролі та соціальні норми. Іншою формою є інтеріоризація, що означає процес формування внутрішньої структури особистості за допомогою засвоєння соціальних норм, цінностей та ідеалів, які перетворюються на частину внутрішнього «Я» [21].

Соціальні інститути відіграють важливу роль у процесі соціалізації, оскільки вони визначають умови, в яких індивід вступає в суспільство та засвоює його норми та цінності. Традиційно соціалізацію ділять на дві форми: первинну (або ранню), що охоплює дитинство та юність, та вторинну (або пізню), яка включає зрілий вік та

старість. Кожна з цих фаз визначає особливості процесу соціалізації в різних етапах життя людини.

Перша форма спортивної участі, відома як «первинна», охоплює безпосередню фізичну активність у спортивних змаганнях та підготовці до них. Ця участь може бути прямою або побічною. Пряма фізична участь передбачає безпосереднє використання фізичної енергії для досягнення конкретного спортивного результату. Центальною фігурою в первинній участі є спортсмен.

Пряма участь в спортивних змаганнях означає активну участь у виконанні спортивних дій, таких як забіги, стрибки, удари або кидки, з метою досягнення конкретної мети або результату. Це може включати тренування, підготовку до змагань, самі змагання та подібні дії, які потребують фізичного напруження та зусиль від спортсмена.

Другорядна участь в спорті може включати участь в спортивних заходах як глядача, фаната, тренера, адміністратора чи іншої ролі, яка не вимагає прямого фізичного виконання спортивних дій, але все ж важлива для сприяння та підтримки спортивного процесу. Таким чином, первинна участь в спорті прямо відображає безпосередню фізичну активність спортсмена в спортивних змаганнях та підготовці до них, в той час як вторинна участь може охоплювати різноманітні ролі, що підтримують та сприяють спортивному процесу.

Другорядна первинна участь в спорті охоплює участь осіб, які не безпосередньо беруть участь у фізичних змаганнях, але мають важливу роль у підготовці, організації та підтримці спортивних заходів. Це можуть бути тренери, спортивні коментатори, судді, адміністратори та інші фахівці, що забезпечують нормальний хід спортивних подій.

Вторинна участь в спорті, у свою чергу, охоплює всі форми участі, які не включають прямої фізичної активності в спортивних змаганнях або підготовці до них. Вона поділяється на пряму та другорядну. Пряма вторинна участь може включати дії або контроль за діями, що стосуються спорту, такі як власність і управління спортивними клубами та організація спортивних заходів.

Другорядна вторинна участь в спортивній діяльності полягає в сприйнятті подій, інформації та предметів, що стосуються спорту, такими як глядацькість, підтримка команд, спортивна журналістика тощо.

Соціалізація засобами спорту може відбуватися через участь у спортивних заходах (соціалізація в спорті) або через навчання та набуття цінностей, які сприяють адаптації до різних ролей поза спортом (соціалізація через спорт). У цьому процесі спорт стає засобом формування цінностей, особистісного розвитку та адаптації до соціальних норм і очікувань.

Спорт впливає на соціалізацію людини через два основні аспекти: соціалізацію в спорті та соціалізацію через спорт. Соціалізація крізь спорт означає умови, які підштовхують людину до зайняття спортом та прийняття спортивних ролей. Це може бути сприянням фізичній активності вже з дитинства, участь у спортивних групах чи командах, а також відчуттям спільності та колективного духу, які формуються під час спортивних тренувань та змагань. Також соціалізація через спорт відбувається, коли спортсмен пристосовується до виконання різноманітних ролей поза спортом та напрацьовує широкі ціннісні відносини до дійсності. Це означає, що участь у спортивних заходах формує в спортсмена навички співпраці, лідерства, дисципліни, а також цінності перемоги, справедливості, чесності та самопізнання.

Практики соціалізації через спорт надають молоді не лише здоров'я та фізичну силу, але й формують цінність співпраці, лідерства, та взаєморозуміння. У цьому контексті важливо розглянути різноманітні аспекти спортивної соціалізації та її вплив на формування повноцінної особистості. У даному дослідженні ми дослідимо ключові практики та виклики, що стоять перед молоддю в контексті спортивної соціалізації, та розглянемо шляхи покращення цього процесу для забезпечення здорового та гармонійного розвитку нового покоління.

Таблиця 1.10. Моделі соціалізації.

Модель соціалізації	Опис моделі	Приклад
Модель соціального навчання	Ця модель ґрунтується на теорії соціального навчання Альберта Бандури. Вона стверджує, що молодь навчається соціальним навичкам та поведінці через спостереження за спортсменами та тренерами. Молодь наслідує поведінку, яку вони вважають бажаною та корисною для успіху в спорті.	Молодий футболіст може навчитися спортивній поведінці та цінностям, спостерігаючи за своїм кумиром.
Функціоналістська модель	Ця модель підкреслює, як спорт допомагає молоді інтегруватися в суспільство та засвоювати соціальні норми. Спорт надає молоді можливість вчитися співпрацювати з іншими, дотримуватися правил та норм, вирішувати конфлікти, ставити цілі та досягати їх.	Участь у командному спорті може допомогти молоді навчитися співпрацювати з іншими та йти на компроміси.
Конфліктна модель	Ця модель ґрунтується на ідеї, що спорт може бути місцем, де відбувається соціальна нерівність та конфлікти. Молодь з різних соціальних груп може мати різний доступ до спортивних ресурсів та можливостей, що може призвести до нерівності в спортивних результатах та почуття несправедливості.	Молоді люди з бідних сімей можуть мати менший доступ до якісного спортивного обладнання та тренерів, що може поставити їх у не вигідне становище порівняно з молоддю з більш заможних сімей.

Соціалізація молоді через спорт є взаємним процесом. З одного боку, спорт допомагає молодим людям отримати цінні соціальні навички та сформувані позитивні цінності. З іншого боку, молодь може використовувати спорт для самовираження, пошуку свого місця в суспільстві та активного участі у ньому.

Спортивні практики соціалізації молоді мають безліч переваг:

1. Спорт сприяє розвитку фізичних та психологічних якостей, таких як сила, витривалість, координація, швидкість, самоконтроль, воля до перемоги та цілеспрямованість.

2. Участь у спорті дозволяє молоді вивчити навички спілкування, співпраці, конфліктного вирішення, прийняття рішень та роль лідера або підпорядкованого.

3. Спорт сприяє закріпленню цінностей, таких як чесність, справедливість, командний дух, повага до суперників, дисципліна та відповідальність.

4. У спорті молодь може виявити свій потенціал, досягти успіху та отримати визнання.

5. Спорт об'єднує людей, дозволяючи їм знаходити друзів, спілкуватися з однодумцями та відчувати себе частиною команди або спільноти.

Спорт виступає важливим фактором у соціалізації молоді, сприяючи її взаємодії з суспільством та засвоєнню соціальних норм і цінностей. Це досягається через різноманітні механізми:

1. Участь у спорті спонукає молодь до спільної мети - досягнення успіху у вибраній галузі. Це сприяє формуванню спільних цінностей, таких як спортивна дисципліна, справедливість та командна робота.

2. Спорт створює можливість для молоді спілкуватися з різними людьми, незалежно від їх соціального статусу чи походження. Це допомагає розвивати навички спілкування, взаєморозуміння та толерантності.

3. Спортсмени, тренери та інші учасники спортивного середовища часто виступають як ролеві моделі для молоді. Спостереження за їхньою поведінкою та досягненнями може впливати на формування цінностей та цілей молоді.

4. У спорті молодь навчається розв'язувати конфлікти та виробляти дисципліну, що є важливими навичками для соціальної адаптації.

5. Спортивна діяльність надає молоді можливість отримати доступ до спеціалізованих ресурсів, які можуть сприяти її соціальному розвитку, таких як тренерські знання, фінансова підтримка та освітні можливості.

Отже, спорт діє як достатньо сильний механізм соціалізації молоді, сприяючи її інтеграції в суспільство та формуванню соціальної ідентичності. Спорт є потужним інструментом соціалізації, що впливає на формування цінностей у молоді та їхніх спортивних досягнень. Через спорт молодь навчається соціальним нормам, розвиває важливі особисті якості та інтегрується в суспільство. Завдяки спорту формуються цінності чесності, відданості, поваги та здорового способу життя. Ці цінності не лише сприяють досягненню спортивних результатів, а й роблять спортсменів прикладами для наслідування та платформою для поширення позитивних цінностей в суспільстві.

Спорт допомагає людині побудувати систему цінностей і установок, формує враження про життя та світ через вплив спортивних цінностей, таких як рівність у можливостях, прагнення до успіху та самовдосконалення. Також спорт сприяє формуванню командного духу, умінню пристосовуватися до різних ролей і вмінню працювати в колективі. Важливо, щоб молодь обирала для себе спорт, який їм подобається, і займалася ним з радістю, з урахуванням їхнього фізичного стану та можливостей. Також важливо надавати підтримку та створювати умови для участі у спортивних заходах незалежно від можливих перешкод.

Висновки до розділу 1

Спорт є невід'ємною частиною суспільства, що відображає його цінності, структуру та динаміку. Спорт служить платформою для фізичного розвитку, соціальної взаємодії та культурного самовираження.

Вивчення спорту як соціального інституту дозволяє зрозуміти його роль у формуванні соціальних структур, індивідуальних взаємодій та культурної ідентичності. Соціологи зробили значний внесок у наше розуміння функцій спорту, включаючи соціалізацію, соціальний контроль і просування соціальних цінностей.

Сучасні погляди на спорт виходять за рамки його традиційного визначення як гри чи розваги, визнаючи його багатогранний вплив на суспільство. Спорт

відіграє вирішальну роль у національній ідентичності, міжнародних відносинах і просуванні етичних і моральних цінностей.

Вплив спорту поширюється на освіту, політику, економіку, культуру та релігію. Функції спорту різноманітні та багатогранні, охоплюючи змагальні, виховні, рекреаційні, оздоровчі та пізнавальні аспекти.

Теорії функціоналістів підкреслюють роль спорту в підтримці соціального порядку та стабільності. Символічний інтеракціонізм і соціальний конструкціонізм пропонують альтернативні погляди на спорт, зосереджуючись на смислотворення та соціальних процесах.

Спорт може бути потужним інструментом соціальних змін, сприяючи рівності, справедливості та соціальному розвитку. Спорт також може посилити соціальну нерівність і маргіналізувати певні групи.

Розвиток спорту призвів до появи різноманітних спортивних заходів, які класифікуються на шість категорій. Масовий (аматорський) і високоефективний (професійний) спорт слугують різним цілям і мають відмінні характеристики. Спортивна система складається з різних елементів, які взаємодіють для досягнення спільних цілей. Структурно-функціоналізм і символічний інтеракціонізм забезпечують основу для аналізу соціальних явищ, у тому числі спорту.

Соціальний конструкціонізм підкреслює сконструйовану природу реальності та роль соціальних процесів у формуванні нашого розуміння світу. Загалом у розділі подано комплексний огляд спорту як соціального інституту, висвітлено його теоретичні основи, методологічні підходи та різноманітні функції в сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ 2. СПОРТ ТА ЦІННОСТІ МОЛОДІ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ.

2.1. Цінності української молоді під час війни: основні тенденції.

Повномасштабне воєнне вторгнення росії в Україну, що розпочалася 24 лютого 2022 року, стало трагічною подією, яка глибоко вплинула на життя мільйонів людей. Особливо відчутний цей вплив на молодь, адже саме їй випало жити та дорослішати в умовах війни, переживати втрати та руйнування, нести відповідальність за майбутнє країни. Ця ситуація вимагає глибокого розуміння цінностей, які сповідує українська молодь під час повномасштабного вторгнення.

Згідно з результатами численних досліджень, воєнні події суттєво вплинули на цінності української молоді, викликаючи ряд ключових тенденцій. Відзначається зростання патріотизму та почуття єднання, що проявляється у бажанні захищати країну та долучатися до волонтерської роботи. Також спостерігається переоцінка цінності життя і миру, виражена в бажанні молоді створювати справедливе та гуманне суспільство та більше цінувати сім'ю та друзів. Під впливом війни молодь усвідомлює важливість свободи і демократії, що підштовхує її до активної участі у політичному житті. Повномасштабне вторгнення Росії також переформатує майбутні плани молодих людей, викликаючи бажання до саморозвитку та самореалізації. Нарешті, спостерігається збільшення стійкості та винахідливості, які проявляються у неймовірній витривалості під час подолання викликів війни та в запуску нових ініціатив для підтримки країни.

Важливо підкреслити, що вплив війни на цінності молоді неоднозначний, оскільки кожна особистість переживає цю трагедію по-своєму, а їхні цінності можуть змінюватися під впливом різноманітних чинників.

Повномасштабне вторгнення суттєво вплинуло на цінності молоді. Згідно з численними дослідженнями, найважливішими цінностями для юнаків та дівчат у цей час стали цінності зазначені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Цінності української молоді під час війни.

Цінність	Результати досліджень
Патріотизм та єднання	- 92% молодих людей 14-30 років пишаються тим, що вони українці (Інститут соціології НАН, 2023) - 86% молодих людей 18-30 років вірять у перемогу України (КМІС, 2023)
Мир та безпека	- 95% молодих людей 16-25 років вважають мир найважливішою цінністю (Фундація «Демократія», 2023) - 78% молодих людей 13-17 років відчують тривогу та страх через війну (ЮНІСЕФ, 2024)
Свобода та демократія	- 89% молодих людей 18-24 років вважають демократію найкращою формою правління (Центр політичних досліджень ім. О. Разумкова, 2023) - 91% молодих людей 20-30 років готові брати участь у політичному житті (Український інститут майбутнього, 2023)
Сім'я та близькі люди	- 94% молодих людей 19-35 років вважають сім'ю найважливішою опорою в житті (Інститут соціальної психології НАН, 2023) - 82% молодих людей 18-25 років відчують потребу у підтримці з боку сім'ї та друзів (Карітас України, 2023)
Саморозвиток та самореалізація	- 87% молодих людей 16-25 років прагнуть до саморозвитку та самореалізації (Український центр молодіжних досліджень, 2023) - 79% молодих людей 20-30 років хочуть зробити свій внесок у розвиток України (ПРООН, 2023)

Важливо зазначити, що цінності молоді можуть змінюватися з часом та під впливом різних факторів. Війна в Україні суттєво вплинула на цінності молоді, але не всі юнаки та дівчата однаково переживають цей досвід.

Вік:

1. Молодь молодшого віку (14-17 років) частіше відчуває тривогу та страх через війну, але водночас демонструє високий рівень патріотизму та єднання.
2. Молодь старшого віку (18-30 років) більш свідомо політичних та соціальних наслідків війни, прагне до свободи та демократії, а також відчуває відповідальність за майбутнє України.

Стать:

1. Дівчата частіше надають цінність сім'ї та близьким людям, а також відчують потребу у підтримці.

2. Хлопці частіше прагнуть до саморозвитку та самореалізації, а також готові долучатися до захисту України.

Місце проживання:

1. Молодь, яка проживає у зонах бойових дій, частіше відчуває страх та невизначеність щодо майбутнього, але водночас демонструє стійкість та винахідливість.

2. Молодь, яка проживає у більш безпечних регіонах, частіше має можливість зосередитися на навчанні, саморозвитку та плануванні майбутнього.

Інші фактори:

1. Соціально-економічний статус: Молодь з більш високим соціально-економічним статусом має більше можливостей для самореалізації та менше відчуває страх перед майбутнім.

2. Рівень освіти: Молодь з вищою освітою частіше прагне до свободи та демократії, а також відчуває відповідальність за майбутнє України.

3. Сімейне виховання: Сімейні цінності та традиції суттєво впливають на те, які цінності стають найважливішими для молоді.

Важливо зазначити, що це лише деякі з факторів, які можуть впливати на цінності української молоді під час війни.

Війна в Україні принесла молоді як нові труднощі, так і можливості, що відображають їхні цінності та амбіції.

Травми та втрати стали складністю, що стежить за молоддю, навіть на психологічному рівні, впливаючи на їхнє емоційне благополуччя. Невизначеність майбутнього ускладнює планування життя та кар'єри. Обмеженість можливостей у навчанні, працевлаштуванні та особистому розвитку стає реальністю. Дискримінація та нерівність, зокрема, ударяють по молодим людям з маргіналізованих груп.

Але разом з тим, війна також викликала єднання серед молоді, підкреслюючи важливість співпраці та активізму. Вона може стати каталізатором для особистісного зростання та розвитку, вимагаючи від молодих людей зіткнутися з викликами та подолати їх. Молодь може також стати двигуном позитивних змін в Україні, використовуючи свої цінності та прагнення до свободи, демократії та справедливості.

Підтримка від міжнародної спільноти може стати важливою опорою для української молоді, надаючи їм гуманітарну допомогу, освітні можливості та психологічну підтримку. Таким чином, важливо надавати молоді підтримку у подоланні викликів та реалізації можливостей, щоб вони могли впливати на позитивні зміни в своїй країні.

Під час війни українська молодь проявляє ряд цінностей та тенденцій, що відображають їхню внутрішню сутність та реакцію на складні обставини.

По-перше, молодь демонструє велике прагнення до миру та стабільності. Вони виступають за захист своєї країни та готові активно долучитися до зусиль щодо врегулювання конфлікту.

По-друге, цінність єднання та солідарності знаходиться на першому плані. Молодь об'єднується в групи для надання допомоги тим, хто постраждав внаслідок війни, а також для спільних зусиль у забезпеченні безпеки та захисту свого співтовариства.

По-третє, українська молодь активно виступає за свободу та справедливість. Вони відстоюють права людини, демократію та принципи рівності перед законом.

Отже можна сказати, що українська молодь під час війни виявляє високі моральні цінності та готовність діяти на благо своєї країни та її майбутнього. Вони є важливим стовпом у збереженні національного духу та примирення в умовах військового конфлікту.

2.2. Вплив спорту на формування цінностей української молоді.

У сучасному світі спорт відіграє значну роль у формуванні цінностей молоді. Для української молоді спорт став не лише засобом фізичного вдосконалення, але й важливим інструментом для виховання характеру, навичок співпраці та відповідальності. Вплив спорту на формування цінностей молоді надзвичайно важливий, оскільки він сприяє розвитку таких ключових якостей, як командний дух, дисципліна, витривалість та рішучість. У сучасному світі спорт відіграє надзвичайно важливу роль і є одним з найпопулярніших соціальних явищ. Він є не лише засобом підтримки здорового способу життя, але й важливим чинником для формування особистості та взаємодії у суспільстві.

Роль спорту у сучасному світі є надзвичайно значущою і має багато вимірів. Він є не тільки засобом фізичного вдосконалення, але і сприяє вихованню дисципліни, відповідальності та самодисципліни. Крім того, спорт стимулює розвиток комунікативних навичок та сприяє формуванню тісних міжособистісних та міжнаціональних зв'язків. У сучасному суспільстві спорт став невід'ємною частиною життя багатьох людей, що прагнуть до самовдосконалення та активного відпочинку. Його популярність зростає завдяки можливості для всебічного розвитку особистості та здорового способу життя, що привертає увагу та симпатію великої кількості людей.

Важко знайти інше соціальне явище, яке могло б порівнятися зі спортом за популярністю та широкою участю масового населення. Його вплив на суспільство та індивідуума важко переоцінити, оскільки він виступає як механізм для збереження здоров'я, самореалізації та спілкування. У світі розвиток соціальних процесів швидко змінює наше сприйняття спорту і його значення. Зі зростанням темпів життя та соціальної мобільності, спорт стає не лише засобом збереження здоров'я, але й показником соціального статусу.

Стрес та невротизація стали загальновизнаними проблемами сучасного суспільства. Технологічний прогрес та зростаюча швидкість життя вимагають від людей постійного адаптування і перепідготовки. У такому контексті спорт стає не

лише засобом фізичної підготовки, але й ефективним способом відволіктися від стресу та знайти психологічну гармонію.

Фізична культура та спорт надають можливість не лише підтримувати здоров'я, а й збільшувати рівень фізичної активності та позитивно впливати на психічне благополуччя. Вони допомагають людям відчувати себе емоційно та фізично збалансованими в умовах постійного напруження та стресу, що є невід'ємною частиною сучасного життя. Таким чином, спорт стає не тільки засобом фізичного вдосконалення, але й важливим фактором підтримки психічного здоров'я та соціальної адаптації у сучасному світі.

У наш час, західні стандарти ділового життя привнесли значні зміни в уявлення про здоров'я та його важливість. Зараз, догляд за здоров'ям став не тільки складовою частиною успішного образу ділової людини, але й показником її соціального статусу. Тому, деякі групи населення почали збільшувати витрати на здорове харчування, фізичну активність та загальний догляд за собою.

Однак, не всі мають можливість фінансово та психологічно забезпечити собі такий рівень догляду за здоров'ям. Такі люди, зазвичай, стикаються з деградаційною поведінкою, включаючи неправильне харчування та відсутність фізичної активності. Незважаючи на те, що українці почали більше цінувати здоров'я, це значення залишається поки що на рівні моди й обіцянок.

Фізична культура та спорт відіграють важливу роль у соціалізації людини. Шляхом участі у спортивних заходах та спілкування з однодумцями, людина вбирає у себе соціальні цінності та норми, тим самим інтегруючись у соціальне середовище. Вибір виду спорту та рівня активності залежить від індивідуальних цілей та соціальних мотивів. Наприклад, багато батьків обирають вид спорту для своїх дітей з огляду на соціальний престиж та можливості соціальної мобільності, але це не завжди відповідає потребам здоров'я та фізичного розвитку дитини.

Фізична культура та спорт відіграють ключову роль у формуванні повноцінної особистості. Під час занять фізичною культурою і спортом, людина отримує багатоцінний досвід спілкування та взаємодії, розвиває позитивні якості особистості і зберігає фізичне та соціальне здоров'я.

Цей процес сприяє формуванню системи цінностей, що поєднує в собі високорозвинуту духовну культуру з такими якостями, як ініціативність, активність, цілеспрямованість, наполегливість, захопленість та працьовитість. Зокрема, в умовах ринкових відносин і конкуренції, спорт стає інструментом для постійного професійного та культурного зростання, а також збереження здоров'я.

Професійний спорт, як складова частина цієї системи, породжує свої власні проблеми. Часто спорт вищих досягнень перетворюється на фактор руйнування здоров'я, оскільки прагнення до перемоги за будь-яку ціну ставить під загрозу фізичне і психічне благополуччя спортсменів. Здоров'я розглядається як гармонія усіх життєвих процесів, пов'язаних з біологічними, соціальними та психологічними чинниками. Це відображає глибоку взаємодію фізичного і соціального буття, де порушення гармонії може призвести до розвитку хвороб та порушень функціонування організму. Таким чином, розуміння індивідуального здоров'я включає в себе не лише фізіологічні, але й соціальні аспекти.

Цікавими у такому контексті є дослідження, які стосуються аналізу спорту та його впливу на процес соціалізації української молоді. Одним із таких досліджень є дослідження «Вплив фізичного виховання та спорту на формування особистості учнів загальноосвітніх шкіл» (2018), яке ставило за мету проаналізувати вплив фізичного виховання та спорту на цінності та особисті якості учнів загальноосвітніх шкіл. Результати дослідження показали, що учні, які регулярно займаються спортом, мають вищі рівні самодисципліни, відповідальності, впевненості у собі та командного духу.

Інше дослідження – «Формування цінностей української молоді засобами спорту» (2020) – демонструє, як і яким чином спорт може використовуватися для формування цінностей. Результати дослідження показали, що спорт може бути ефективним інструментом для виховання патріотизму, єднання, толерантності, поваги до інших та інших цінностей, які важливі для українського суспільства. Не менш цікавим є дослідження «Вплив спортивних змагань на цінності та емоційний стан молоді» (2022), у якому автори проаналізували те, як участь у спортивних змаганнях впливає на цінності та емоційний стан молоді. Результати дослідження

показали, що участь у змаганнях може підвищувати самооцінку, впевненість у собі, стійкість до стресу та інші позитивні емоції. Також варто зазначити і дослідження «Роль спорту у вихованні патріотизму та єднання української молоді» (2023), де визначається роль спорту у вихованні патріотизму та єднання української молоді. Результати дослідження показали, що участь у спортивних заходах, особливо на міжнародному рівні, може сприяти розвитку почуття гордості за свою країну, єднання з іншими українцями та бажання зробити свій внесок у розвиток України.

2.3. Залученість до професійного спорту: результати авторського соціологічного дослідження.

В умовах сучасного світу спорт вищих досягнень є не лише масштабним спектаклем для глядачів, але й складною соціокультурною системою, що впливає на багато аспектів суспільного життя. Залученість до професійного спорту стає предметом не лише спортивних досліджень, але й соціологічних аналізів, спрямованих на розуміння механізмів та наслідків цього явища для суспільства та індивідів. У цьому контексті проведення авторського соціологічного дослідження є важливим кроком у розкритті складних взаємозв'язків між людьми та спортом вищих досягнень.

Об'єкт дослідження: професійний спорт в Україні.

Предмет дослідження: соціальні фактори, що впливають на залученість до професійного спорту в Україні.

Мета дослідження: визначити соціальні фактори, що впливають на залученість до професійного спорту в Україні; визначити рівень залученості до професійного спорту серед населення України.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади дослідження залученості до спорту.
2. Визначити соціологічні фактори, що впливають на залученість до професійного спорту.
3. Розробити методику емпіричного дослідження.

4. Провести емпіричне дослідження та проаналізувати його результати.

Опис методів дослідження.

1. *Аналіз літератури:* Аналіз наукової та публіцистичної літератури з проблеми залученості до спорту. Наукові статті, монографії, публіцистичні матеріали, статистичні дані. Метою є вивчення теоретичних засад дослідження залученості до спорту, визначення соціологічних факторів, що впливають на залученість до професійного спорту, формування гіпотез дослідження.

2. *Опитування:* анкетне опитування населення України.

3. *Вибірка* – випадкова стратифікована вибірка, що представляє населення України за віком, статтю, місцем проживання, рівнем освіти та доходом.

4. *Інструментарій:* анкета, яка містить питання про залученість до професійного спорту, соціально-демографічні характеристики респондентів та інші фактори, які можуть впливати на залученість до спорту.

5. *Гіпотези дослідження:*

1) Чим більший інтерес особа виявляє до професійного спорту, тим вищі ймовірності, що вона буде активно займатися спортом та досягатиме в цьому успіхів.

2) При емоційній залученості до спорту особа може відчувати підвищену самооцінку та позитивний емоційний стан, порівняно з тими, хто не цікавиться спортом.

3) Люди, які активно відвідують спортивні події та беруть участь у спортивних заходах, мають більшу схильність до фізичної активності в порівнянні з тими, хто цікавиться спортом менше активно.

Залученість до професійного спорту охоплює різні аспекти, включаючи інтерес, емоційну залученість та поведінкову активність. Це може виявлятися уважним стеженням за спортивними подіями, емоційним переживанням під час перегляду змагань та активною участю у спортивних заходах, таких як відвідування матчів або придбання спортивної атрибутики. Варто відзначити, що ця залученість може виявлятися по-різному: деякі люди можуть проявляти лише інтерес, тоді як інші будуть емоційно та активно залучені до спорту.

У цьому опитуванні брало участь 42 особи різного віку, статі та освіти, щоб отримати різноманітність у відповідях та представити широкий спектр думок та досвіду залученості до професійного спорту. Учасники опитування можуть бути представниками різних соціальних груп і місць проживання, що дозволить отримати більш об'єктивні результати. Враховуючи різноманіття учасників, дослідження буде здійснюватися на рівні вікових категорій, статі, освіти та рівнів доходу, щоб виявити можливі залежності між цими факторами та рівнем залученості до професійного спорту.

Результати анкетування, яка наведена в (додатку А) надають цінну інформацію щодо залученості до професійного спорту. Це опитування було проведено з метою дослідження залученості до професійного спорту в Україні. Опитування було анонімним, і в ньому взяли участь 42 осіб.

Описуючи деталі першого питання зазначеного розподіл частоти перегляду спортивних змагань, можна врахувати наступне, малюнок 2.1.

Малюнок 2.1. Розподіл частоти перегляду спортивних змагань на тиждень.

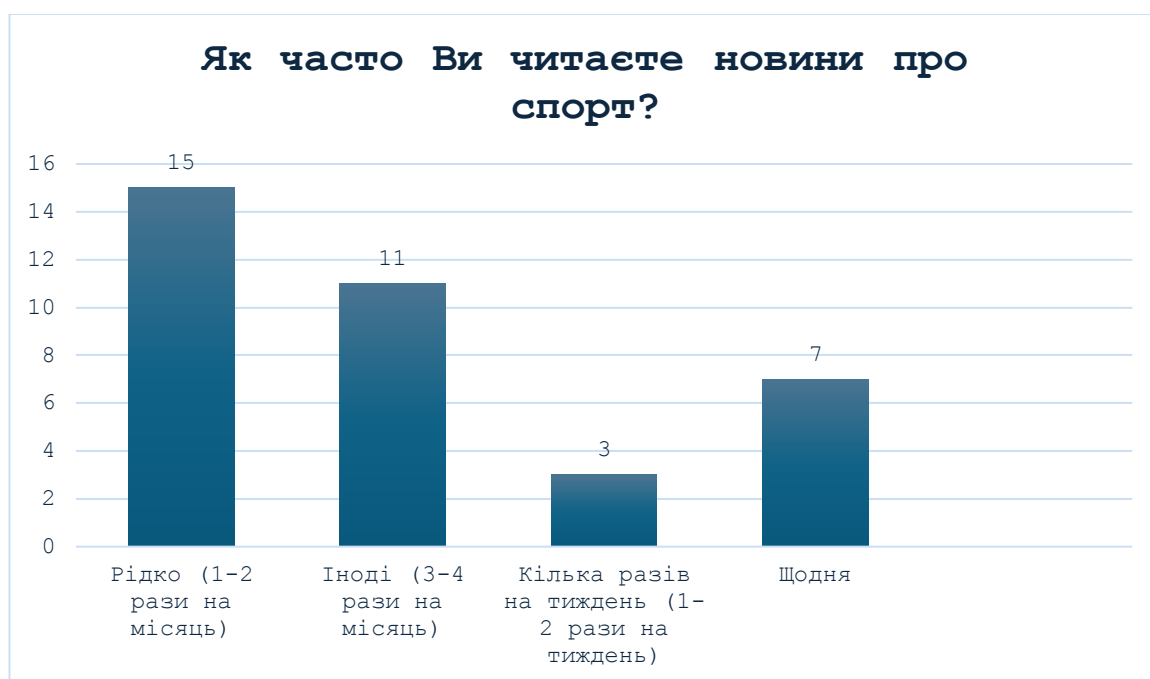
Діапазон частот перегляду варіюється від «Ніколи» до «Щодня», включаючи такі варіанти як «Рідко», «Іноді» та «Кілька разів на тиждень».

Згідно з результатами анкетування, більшість людей (8 осіб) ніколи не витрачають час на перегляд спортивних змагань на тиждень.

Рідко (1-2 рази на місяць) спортивні змагання дивляться 10 осіб. Іноді (3-4 рази на місяць) - 13 осіб. Кілька разів на тиждень (1-2 рази на тиждень) - 8 осіб. Щодня - лише 3 особи.

З цих даних можна зробити висновок, що більшість людей не є фанатами спорту і не дивляться спортивні змагання регулярно.

Якщо є доступ до порівняльних даних з інших періодів часу або різних груп населення, можна зробити висновки про тенденції та зміни у споживанні спортивного контенту. Зрівнявши результати другого питання, щодо частоти читання новин про спорт, ми отримуємо такий розподіл серед учасників опитування зазначених на малюнку 2.2.

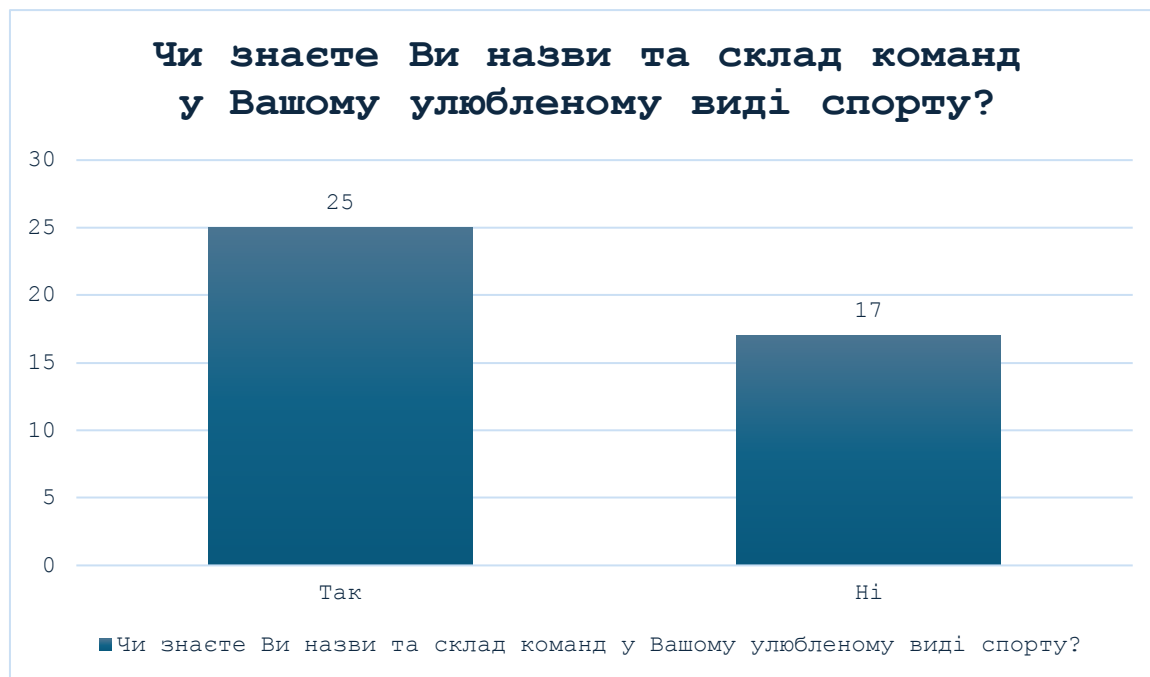

Малюнок 2.2. Як часто Ви читаєте новини про спорт?

На основі зібраних даних можна зробити висновок, що більшість опитаних не мають звички щоденного читання новин про спорт. Найбільша частка респондентів (15 осіб) читає спортивні новини рідко, тобто 1-2 рази на тиждень. Друге місце за популярністю займає категорія "Іноді" (3-4 рази на тиждень), до якої належать 11 осіб. Дуже мала частина людей (3 особи) читають новини про спорт кілька разів на тиждень. Також 7 осіб взагалі не цікавляться спортивними

новинами, а ще 7 осіб читають їх щодня. Це свідчить про те, що серед опитаних є тенденція до нечастого читання спортивних новин, з переважанням категорії "Рідко".

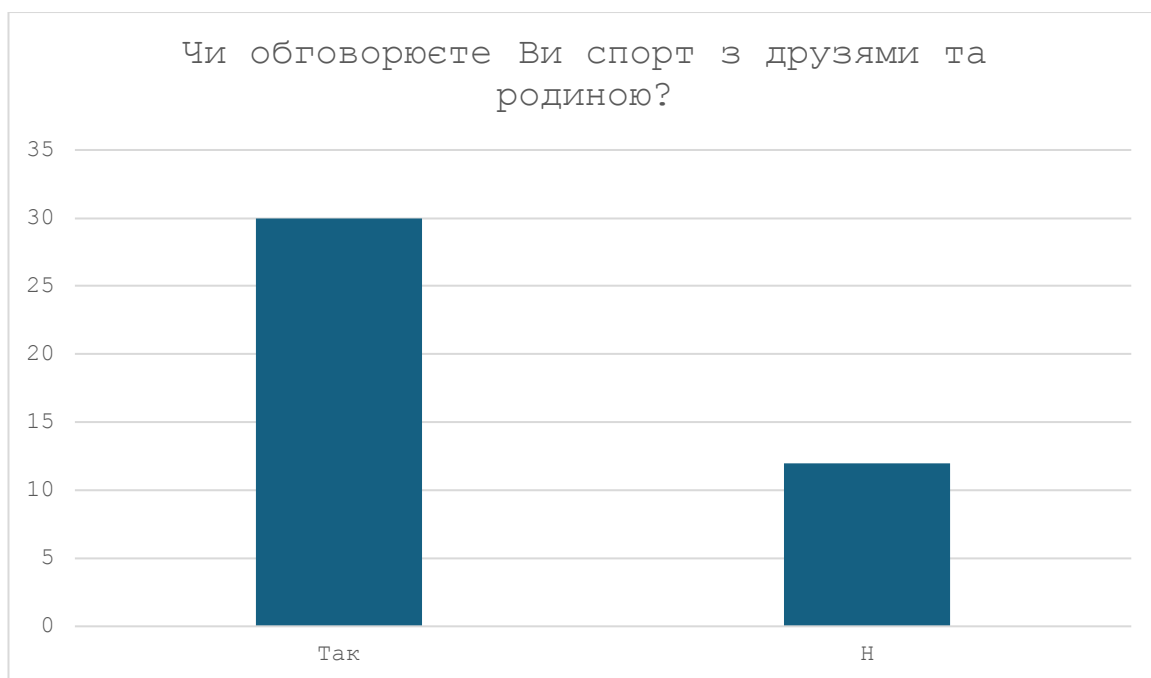
Наступне питання, це «Чи знаєте Ви назви та склад команд у Вашому улюбленому виді спорту?»

Малюнок 2.3. Чи знаєте Ви назви та склад команд у Вашому улюбленому виді спорту?

На основі отриманих відповідей на питання "Чи знаєте Ви назви та склад команд у Вашому улюбленому виді спорту?" можна зробити наступні висновки: більшість опитаних (25 осіб) знають назви та склади команд у своєму улюбленому виді спорту, тоді як 17 осіб не знають ні назв, ні складів команд. Це свідчить про те, що серед опитаних є значна кількість людей, які добре орієнтуються в деталях своїх улюблених спортивних команд.

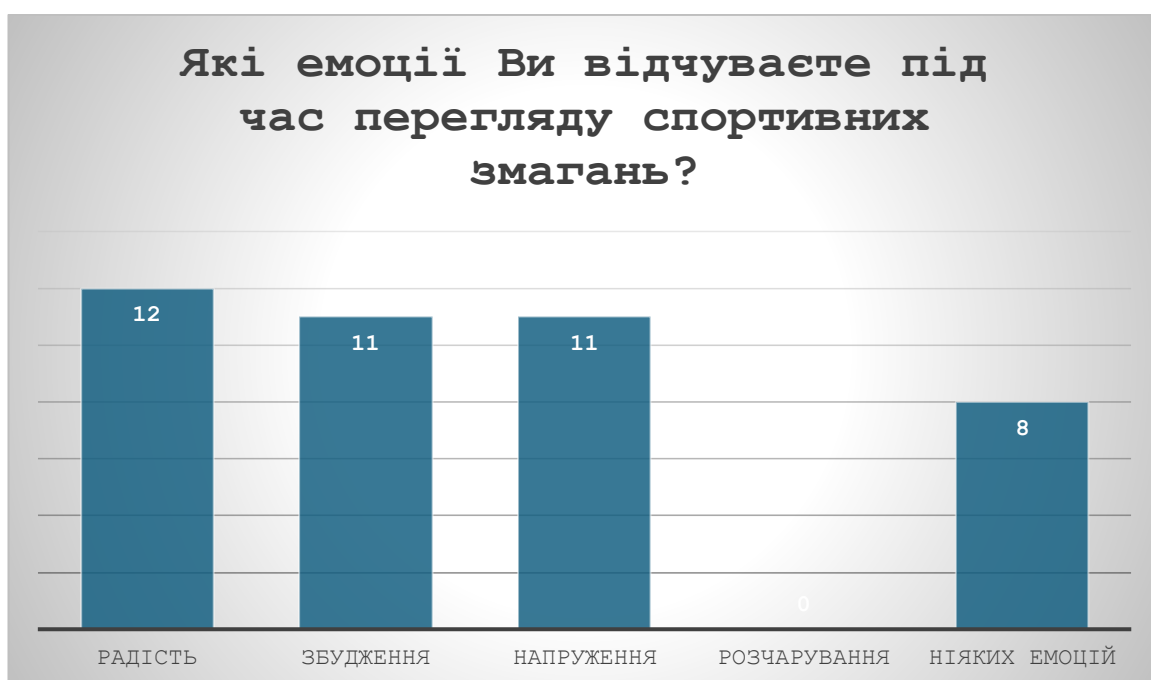
Наступне питання, це «Чи обговорюєте Ви спорт з друзями та родиною?»

Малюнок 2.4. Чи обговорюєте Ви спорт з друзями та родиною?

Частота обговорення спорту в цьому випадку становить 30 осіб серед усіх опитаних, що складає 42 осіб. Іншими словами, більшість учасників, а саме 30 з них, виявили інтерес до обговорення спорту. У той же час, лише 12 осіб не виявили такого інтересу і відповіли «Ні».

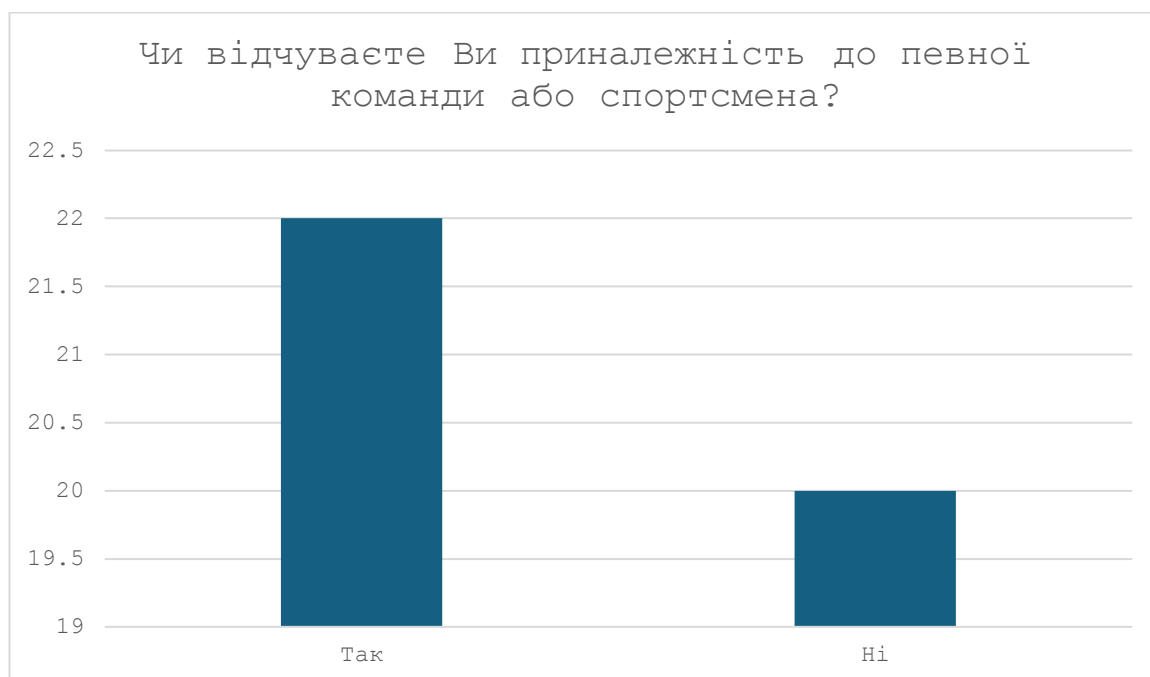
Результати питання №5 «Які емоції Ви відчуваєте під час перегляду спортивних змагань?» зазначені на малюнку 2.5.

Малюнок 2.5. Які емоції Ви відчуваєте під час перегляду спортивних змагань?

Згідно з наданими даними, найпоширенішою емоцією, яку люди відчувають під час перегляду спортивних змагань, є радість. Її відчувають 12 респондентів. Далі найпоширенішими емоціями серед опитаних є збудження та напруження, кожен з яких відчувають по 11 осіб. Жодна особа не вказала розчарування як поширену емоцію. Водночас 8 осіб зазначили, що не відчувають жодних емоцій. Це свідчить про те, що емоційна реакція на спорт у більшості опитаних є позитивною або напруженою, але не викликає розчарування.

Результати питання №6 «Чи відчуваєте Ви приналежність до певної команди або спортсмена?» зазначені на малюнку 2.6.

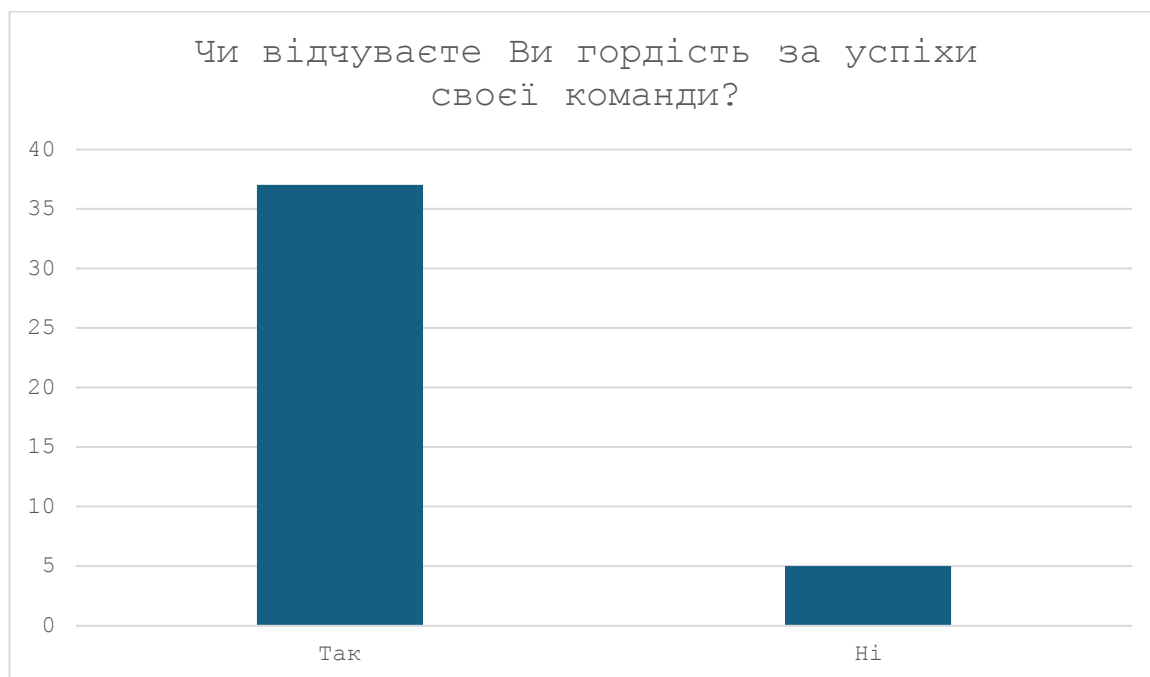
Малюнок 2.6. Чи відчуваєте Ви приналежність до певної команди або спортсмена?

Більшість опитаних (22 особи) відчувають приналежність до певної команди або спортсмена, тоді як майже така ж кількість людей (20 осіб) не відчувають такої приналежності. Це свідчить про те, що спортивна прихильність є досить поширеною серед опитаних, але значна частина людей також залишається нейтральною в цьому питанні.

Результати питання №7 «Чи відчуваєте Ви гордість за успіхи своєї команди?» зазначені на малюнку 2.7.

Більшість опитаних (60%) відчувають гордість за успіхи своєї команди, хоча є й ті, хто не відчуває цієї емоції.

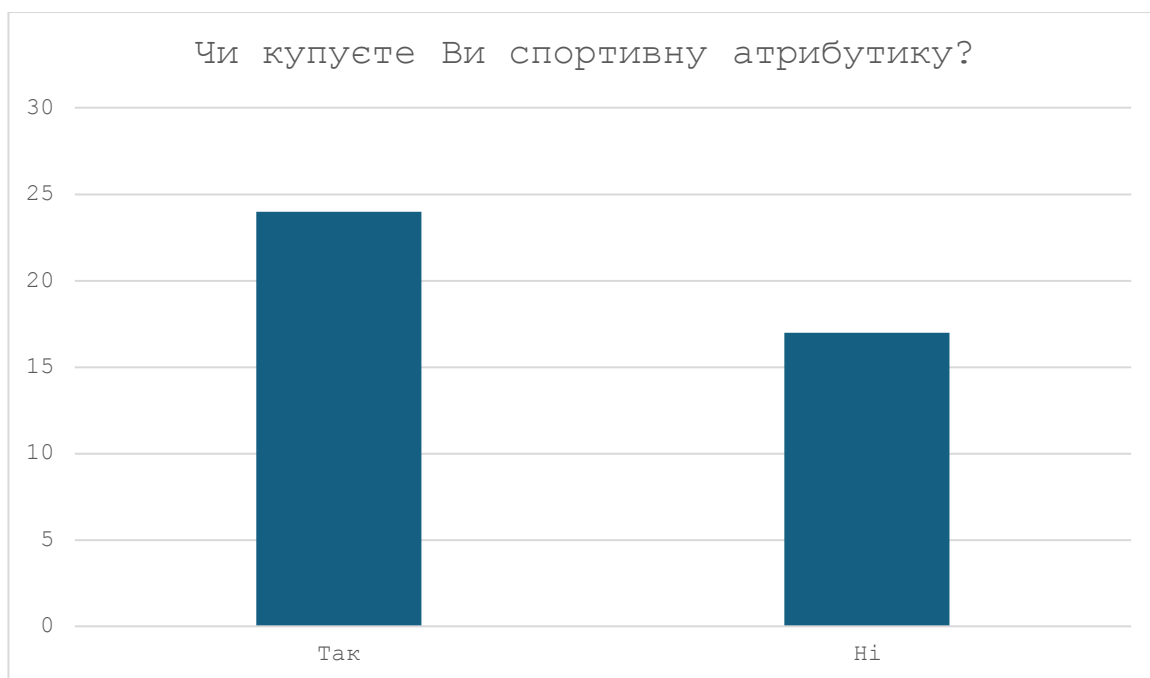
Результати питання №8 «Як часто Ви відвідуєте спортивні змагання?» зазначені на малюнку 2.8.

Малюнок 2.8. Як часто Ви відвідуєте спортивні змагання?

Переважна більшість опитаних (37 осіб) відчувають гордість за успіхи своєї команди, тоді як лише 5 осіб не відчувають такої гордості. Це свідчить про високу емоційну залученість та підтримку своїх улюблених команд серед опитаних.

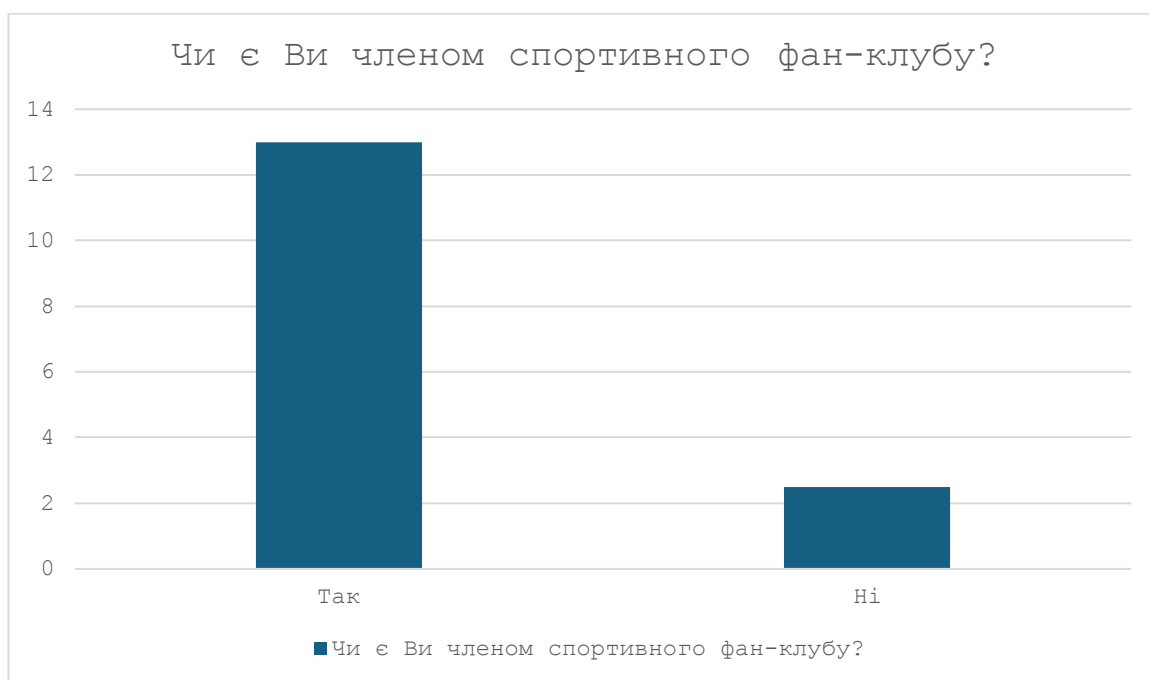
Результати питання №9 «Чи купуєте Ви спортивну атрибутику?» зазначені на малюнку 2.9.

Малюнок 2.9. Чи купуєте Ви спортивну атрибутику?

Більшість опитаних (24 особи) купують спортивну атрибутику, тоді як 17 осіб цього не роблять. Це свідчить про те, що придбання спортивної атрибутики є популярним серед значної частини опитаних, що вказує на їхню активну підтримку та залученість до спорту.

Результати питання №10 «Чи є Ви членом спортивного фан-клубу?» зазначені на малюнку 2.10.

Малюнок 2.10. Чи є Ви членом спортивного фан-клубу?

Переважна більшість опитаних (29 осіб) не є членами спортивного фан-клубу, тоді як лише 13 осіб належать до таких клубів. Це свідчить про те, що формальна належність до фан-клубів є менш поширеною серед опитаних, хоча багато хто з них може підтримувати свої команди іншими способами.

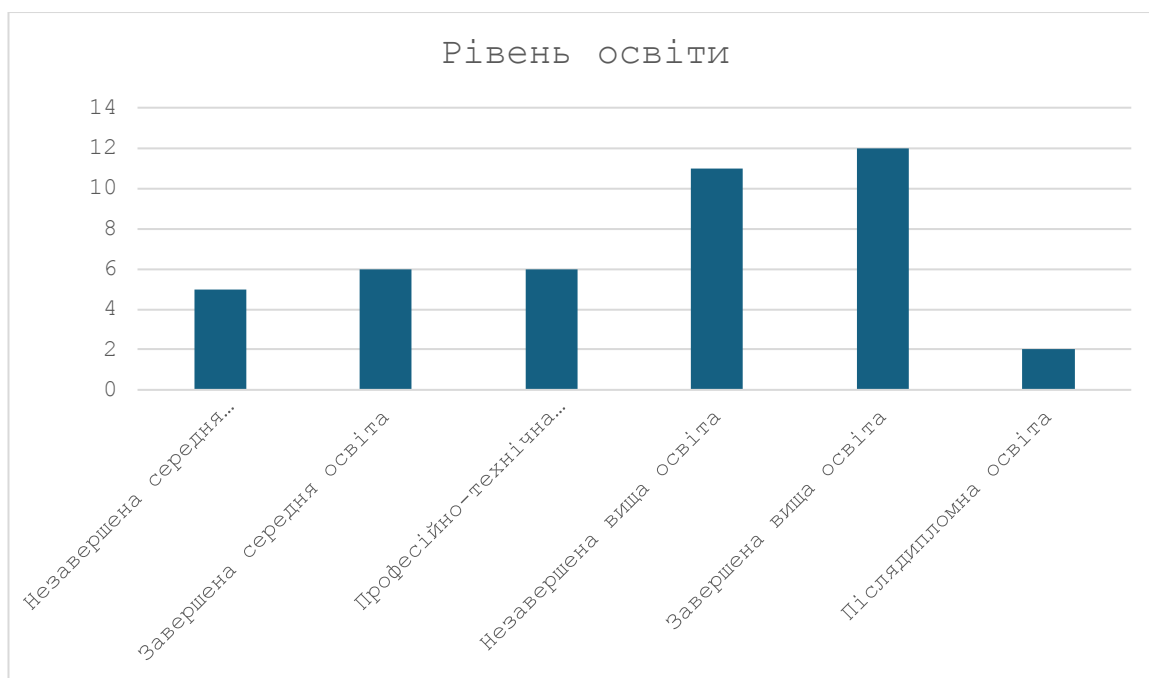
Результати питання №11. На основі отриманих відповідей на питання "Ваш вік?" можна зробити наступні висновки:

1. 18-24 роки – 27 осіб.
2. 25-34 роки – 2 особи.
3. 35-44 роки – 7 осіб.
4. 45-54 роки – 4 особи.
5. 55-64 роки – 2 особи.
6. 65 років і більше – 0 осіб.

Загальний висновок: більшість опитаних (27 осіб) знаходяться у віковій групі 18-24 роки. Інші вікові групи представлені меншою кількістю респондентів, зокрема, вікова група 35-44 роки включає 7 осіб, 45-54 роки – 4 особи, а групи 25-34 роки та 55-64 роки мають по 2 особи кожна. Жоден респондент не належить до вікової групи 65 років і більше. Це свідчить про те, що молодь (18-24 роки) є найбільш активною групою серед опитаних.

Результати питання № 12 - Стать. Загальний висновок: серед опитаних жінок (23 особи) трошки більше, ніж чоловіків (19 осіб).

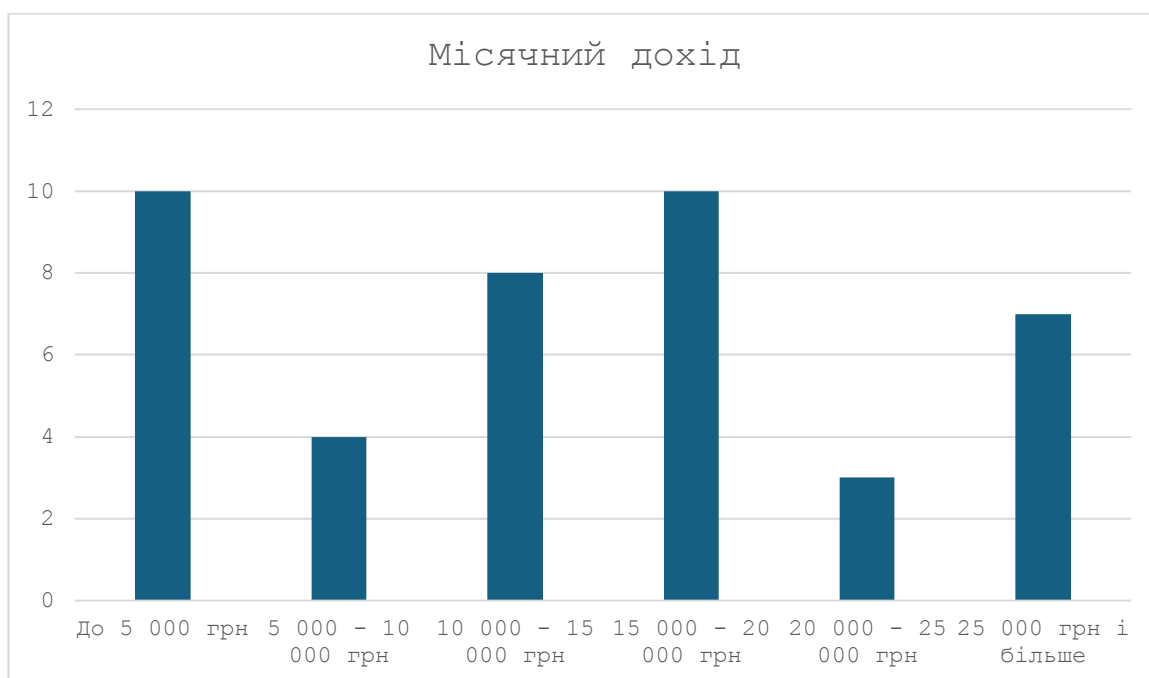
Результати питання № 13- Рівень освіти.

Малюнок 2.10. Рівень освіти

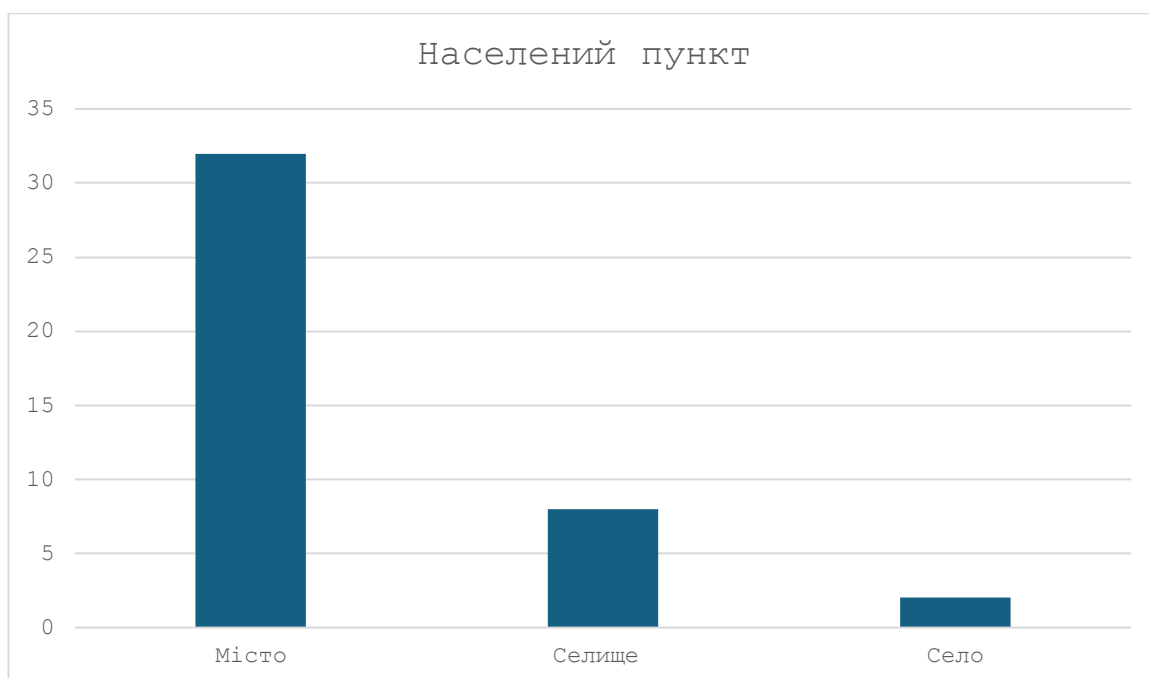
Рівні освіти серед опитаних різноманітні, але найбільш поширеними є завершена вища освіта (12 осіб) і незавершена вища освіта (11 осіб). Незначна кількість осіб мають незавершену середню освіту (5 осіб), завершену середню освіту (6 осіб), професійно-технічну освіту (6 осіб) та післядипломну освіту (2 особи).

Результати питання № 14- Місячний дохід зазначено на малюнку 2.11.

Малюнок 2.11. Місячний дохід.

Рівні місячного доходу серед опитаних різноманітні, проте можна виокремити кілька основних груп. Найбільша частина опитаних (10 осіб) отримує до 5 000 грн на місяць. Також значна кількість осіб отримує дохід від 15 000 до 20 000 грн (10 осіб), а також від 10 000 до 15 000 грн (8 осіб). Менші групи представлені особами, що отримують 5 000 - 10 000 грн (4 особи), 20 000 - 25 000 грн (3 особи) та 25 000 грн і більше (7 осіб). Результати питання № 15- Населений пункт зазначено на малюнку 2.11.

Малюнок 2.12. Населений пункт.

Це дослідження присвячено аналізу залученості до професійного спорту в Україні. Більшість людей (8 з 42) не є фанатами спорту і не дивляться спортивні змагання регулярно. Найпоширенішою емоцією, яку люди відчують під час перегляду спортивних змагань, є радість. Більшість опитаних (22 особи) відчують приналежність до певної команди або спортсмена. Переважна більшість опитаних (37 осіб) відчують гордість за успіхи своєї команди. Більшість опитаних (24 особи) купують спортивну атрибутику. Переважна більшість опитаних (29 осіб) не є членами спортивного фан-клубу. Більшість опитаних (27 осіб) знаходяться у віковій групі 18-24 роки. Серед опитаних жінок (23 особи) трошки більше, ніж чоловіків (19 осіб). Рівні освіти серед опитаних різноманітні, але найбільш поширеними є завершена вища освіта (12 осіб) і незавершена вища освіта (11 осіб). Рівні місячного доходу серед опитаних різноманітні, але найбільша частина опитаних (10 осіб) отримує до 5 000 грн на місяць. Більшість опитаних (22 особи) проживають у містах з населенням понад 100 000 осіб.

Висновки до 2 розділу

Спорт відіграє значну роль у формуванні цінностей української молоді, особливо в умовах війни. Ось деякі способи, якими спорт впливає на формування цінностей:

1. Виховання важливих якостей: Участь у спорті сприяє розвитку командного духу, дисципліни, витривалості та рішучості. Ці якості є необхідними як у спортивному житті, так і в буденному житті, особливо в умовах складних ситуацій, які можуть виникнути через війну.
2. Здоров'я та активний відпочинок: Участь у спортивних заняттях сприяє підтримці здорового способу життя, збереженню здоров'я та психологічному благополуччю молоді.
3. Соціалізація та спілкування: Спорт надає можливість молоді розвивати комунікативні навички, формувати міжособистісні та міжнаціональні зв'язки, що сприяє збільшенню соціальної активності та взаєморозуміння.

4. Самореалізація та соціальний статус: Участь у спорті може бути шляхом самореалізації для молоді, дозволяючи їм виявити свої сили та здібності, що може підвищити їх соціальний статус та самооцінку.

5. Зниження стресу: Спорт є ефективним засобом відволіктися від стресу та знайти психологічну гармонію, особливо в умовах війни, коли стресові ситуації можуть бути розповсюджені.

6. Формування повноцінної особистості: Участь у спорті сприяє розвитку позитивних якостей та допомагає молоді стати більш збалансованими та повноцінними особистостями.

У важкий час війни спорт може стати не лише засобом здорового життя, але й важливим інструментом для формування моральних цінностей, солідарності та готовності допомагати іншим.

ВИСНОВКИ

Спорт є невід'ємною складовою суспільства, що відображає його цінності, структури та динаміку. Інститут спорту не лише сприяє фізичному вдосконаленню та розвитку, але й відображає складні соціокультурні та економічні процеси.

Дослідження спорту як соціального інституту дозволяє краще зрозуміти його вплив на суспільство. Різні теоретичні підходи, такі як функціоналізм, теорія конфлікту, символічний інтеракціонізм та теорія соціального конструювання реальності, допомагають осмислити роль спорту в суспільстві.

Спорт виконує різноманітні функції в суспільстві, включаючи змагальну, виховну, фізичну, оздоровчу, рекреаційну, виробничу, пізнавальну, зміцнення міжнародних відносин, видовищну, економічну та престижну.

Спорт класифікується за різними критеріями, такими як активна рухова діяльність, керування спеціальними механічними засобами, ураження цілі зі спеціальною зброєю, модельно-конструкторська діяльність, абстрактно-логічне обігравання суперника та багатоборства.

У сфері спорту розрізняють масовий спорт, спрямований на вирішення освітніх, виховних, оздоровчих, професійно-прикладних та рекреативних завдань, та спорт високих досягнень, який спрямований на досягнення вищих результатів.

Елементи спортивної системи включають спортсменів, тренерів, адміністраторів спортивних організацій, змагання та змагальні заходи, спортивні майданчики та спортивні споруди, технічне та тренувальне обладнання, судді та арбітри.

Сучасний спорт виявляється як складне і багатогранне явище, яке включає різноманітні форми функціонування. Основні форми спорту включають масовий спорт, спорт вищих досягнень, олімпійський спорт, професійний спорт та самодіяльний спорт. Кожна з цих форм має свої унікальні особливості, цілі та завдання.

Масовий спорт спрямований на оздоровлення людей, підвищення їхньої фізичної активності та загальної підготовки, і він доступний для всіх, незалежно

від їхнього віку, статі та рівня фізичної підготовки. Спорт вищих досягнень вимагає від спортсменів багаторічної підготовки, суворих тренувань та високої самовіддачі, і він орієнтований на досягнення найвищих спортивних результатів на міжнародних змаганнях. Олімпійський спорт є найпрестижнішою формою спорту вищих досягнень і має велике значення для розвитку міжнародних спортивних відносин.

Професійний спорт тісно пов'язаний з шоу-бізнесом і рекламою, і його головною метою є отримання прибутку. Самодіяльний спорт, з свого боку, надає можливість людям займатися спортом для власного задоволення та покращення самопочуття.

Всі ці форми спорту відіграють важливу роль у житті суспільства, сприяючи оздоровленню людей, вихованню здорового способу життя, розвитку фізичної культури та формуванню патріотичних почуттів.

Сучасний спорт - це багатогранне явище, яке охоплює широкий спектр форм та напрямків, що відрізняються своїми цілями, завданнями, доступністю та впливом на суспільство.

Масовий спорт спрямований на оздоровлення людей, підвищення їхньої фізичної активності та загальної підготовки. Ця форма спорту відкрита для всіх, незалежно від віку, статі та рівня фізичної підготовки, і має важливе значення для розвитку фізичної культури та формування здорового способу життя.

Спорт вищих досягнень орієнтований на досягнення найвищих спортивних результатів на міжнародних змаганнях. Ця форма спорту вимагає від спортсменів багаторічної підготовки, суворих тренувань та високої самовіддачі, сприяючи підвищенню престижу країни на світовій спортивній арені.

Олімпійський спорт є формою спорту вищих досягнень, яка пропагує цінності олімпізму, такі як дружба, повага та чесна спортивна боротьба. Він має велике значення для розвитку міжнародних спортивних відносин та відіграє важливу роль у формуванні патріотичних почуттів.

Професійний спорт є комерційною діяльністю у сфері спорту, спрямованою на отримання прибутку. Він характеризується високим рівнем конкуренції та видовищності, маючи значний вплив на розвиток спортивної індустрії.

Самодіяльний спорт розвивається на основі ініціативи спортсменів та сприяє їхньому особистісному розвитку та задоволенню від заняття спортом. Ця форма спорту не потребує спеціальної підготовки та дорогого обладнання, і вона доступна для людей будь-якого віку та рівня фізичної підготовки.

Всі ці форми спорту відіграють важливу роль у житті суспільства, сприяючи оздоровленню людей, вихованню здорового способу життя, розвитку фізичної культури та формуванню патріотичних почуттів. Спорт дає можливість людям реалізувати свій потенціал, знайти нових друзів та отримати незабутні емоції, а також він є важливим інструментом для розвитку міжнародних відносин та пропаганди миру й дружби між народами.

Дослідження показують, що для української молоді важливими цінностями є здоров'я, фізична активність, командний дух, а також чесність та повага до суперників. Війна в Україні акцентувала увагу на важливості фізичної та психологічної стійкості, єднання та самопожертви.

Проте залучення української молоді до професійного спорту залежить від багатьох факторів, включаючи вік, стать, місце проживання та соціально-економічний статус. Війна в Україні створила додаткові перешкоди для розвитку професійного спорту, обмеживши можливості для тренувань та участі у змаганнях.

У дослідженні виявлено, що найпоширенішою емоцією, яку люди відчують під час перегляду спортивних змагань, є радість, а також збудження та напруження. Важливою є і соціальна залученість, яка виявилася в приналежності до певних команд чи спортсменів, гордості за їх успіхи, купівлі спортивної атрибутики та членстві у фан-клубах.

Демографічні дані показують, що залученість до спорту може бути пов'язана з такими факторами, як вік, стать, освіта та місце проживання. Наприклад, молоді люди частіше цікавляться спортом, а жінки трохи частіше залучені до нього, ніж чоловіки. Більшість опитаних проживають у великих містах.

Загалом, дослідження свідчать про потребу у подальших дослідженнях для кращого розуміння факторів, які впливають на залученість до професійного спорту в Україні.

Теоретико-методологічне обґрунтування ролі спорту у соціалізації дозволяє зрозуміти, що спорт є не лише засобом фізичного розвитку, а й важливим фактором формування особистості та цінностей. Аналіз масового та професійного спорту розкриває їх спільні та відмінні риси, що дозволяє розуміти їх вплив на різні соціальні групи. Дослідження моделей та практик використання спорту як фактору соціалізації молоді відкриває широкий спектр можливостей для використання спортивних заходів у формуванні цінностей, навичок та навичок соціальної адаптації.

Війна в Україні суттєво вплинула на цінності української молоді. Патріотизм та єднання: Молодь пишається тим, що вона українці, вірить у перемогу України та прагне долучатися до захисту країни. Мир та безпека: Молодь цінує мир та відчуває тривогу через війну, прагнучи створити справедливе та гуманне суспільство. Свобода та демократія: Молодь усвідомлює важливість свободи та демократії, прагнучи до активної участі у політичному житті. Сім'я та близькі люди: Молодь цінує сім'ю та близьких людей, відчуваючи потребу у їхній підтримці. Саморозвиток та самореалізація: Молодь прагне до саморозвитку та самореалізації, бажаючи зробити свій внесок у розвиток України. Важливо зазначити, що цінності молоді можуть змінюватися з часом та під впливом різних факторів. Вік, стать, місце проживання, соціально-економічний статус, рівень освіти, сімейне виховання – все це впливає на те, які цінності стають найважливішими для молоді. Війна в Україні принесла молоді як нові труднощі, так і можливості. Травми та втрати, невизначеність майбутнього, обмежені можливості – це виклики, з якими стикається молодь. Єднання, прагнення до миру та справедливості, активізм, особистісний ріст – це можливості, які відкриває війна для молоді. Спорт відіграє важливу роль у формуванні цінностей української молоді. Він сприяє розвитку таких якостей, як командний дух, дисципліна, витривалість та рішучість. Спорт може використовуватися для виховання

патріотизму, єднання, толерантності, поваги до інших та інших цінностей. Участь у спортивних змаганнях може підвищувати самооцінку, впевненість у собі, стійкість до стресу та інші позитивні емоції. Підтримка від міжнародної спільноти може стати важливою опорою для української молоді. Гуманітарна допомога, освітні можливості та психологічна підтримка допоможуть молоді подолати виклики та реалізувати можливості. Українська молодь – це важливий стовп у збереженні національного духу та примирення в умовах військового конфлікту. Їхні цінності та прагнення до миру, свободи та справедливості свідчать про те, що Україна має майбутнє.

Отже, дослідження підтверджує важливість спорту як інструменту соціалізації молоді, його вплив на формування цінностей та громадянської позиції. Водночас, важливо враховувати різноманітні фактори, що впливають на залученість молоді до спорту, та шукати способи подолання обмежень у цьому напрямку для ефективного використання спорту у соціальних цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухомлинський В.О. Статт про фізичне виховання та зміцнення здоров'я школярів. URL: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2010-0.%25p>
2. Коваленко О. Г., Міжособистісне спілкування осіб похилого віку : психологічні аспекти : монографія / Олена Григорівна Коваленко. К.: Інститут обдарованої дитини, 2015 456 с.
3. Володимир Іванович Бондар: біобібліографічний покажчик \ за Л. В. Савенкова, Л. Л. Макаренко ; Національна академія педагогічних наук України , Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Інститут педагогіки та психології , Наукова бібліотека. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 219 с., портрет. – (Серія : Вчені НПУ імені М. П. Драгоманова).
4. Бойченко С. Специфічні критерії спритності футболістів різної кваліфікації / С. Бойченко, В. Залойло, А. Гончарук // Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). - 2017. - Вип. 6. - С. 19-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2017_6_6
5. Кубертен П. Олімпійські мемуари / П'єр де Кубертен. – К.: Олімпійська л-ра., 1997. – 179 с.
6. Моє педагогічне кредо / Джон Дьюї ; пер. з англ. В. О. Коваленка // Шлях освіти. – – № 1. – С. 50–55.
7. Келлер В. С., Платонов В. М. – Л.: Українська спортивна Асоціація, 1992. – 269 с.
8. Платонов В. М. Фізична підготовка спортсмена / Платонов В. М., Булатова М. М. – К.: Олімпійська література, 1995. – 320с.
9. Платонов В. Н. Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Загальна теорія та її практичні програми: [підручник для студ. вищих навч. закладів фіз. виховання та спорту] / В. Н. Платонов. - К.: Олімпійська література, 2004. - 808 с. - ISBN 966-7133-64-8.

10. Матвеев Л.П. Основи загальної теорії спорту та системи підготовки спортсменів. К.: Олімпійська література, 1999. - 320 с.
11. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-ХІІ
12. Гуськов С.І., Платонов В.Н. Професійний спорт: навч. для студ. Київ: Олімп. літ.; 2000. 392 с.
13. Линець М.М. Професійний спорт і міжнародний спортивний рух. В: Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської та учнівської молоді Львівщини. Матеріали ІІ регіон. наук.-практ. конф. Львів; 2003, с.86-87.
14. Зайдіє М. Передумови становлення та розвитку комерціалізації олімпійського спорту. У: Єрмаков СС, редактор. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. Зб. наук. пр. Харків: ХХІІІ; 1999; 13, с. 52-56.
15. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту В умовах ринку : закономірності функціонування та розвитку. Київ: Олімпійська література; 2007.
16. Гончаренко В. І. Олімпійський спорт : навч. посіб. / Гончаренко В. І., Іваній І. В., Кудренко А. І. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 364 с.
17. Зенкова АМ. Вплив комерціалізації на змагання з легкої атлетики (на прикладі чемпіонату Європи 2010 р.). В: Приступа Є, редактор. Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту та здоров'я людини. Львів; 2011;16;1, с. 99-104.
18. Батюк А. М. Структурування спорту та фізичної культури в контексті соціологічного аналізу. // Соціологія. – 2012. – № 2 (82). – С. 106–110.
19. Бойченко К. Ю., Ванюк Д. В. Корекція функціонального стану юнаків із посттравматичними стресовими розладами засобами фізичного виховання. // Вісник Запорізького національного університету. Серія «Фізичне виховання та спорт». – Запоріжжя, 2020. – № 1. – С. 7–15.
20. Вербицька П. Понятійний апарат громадянського виховання особистості / П. Вербицька // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2009. – Вип. 43. – С. 39–44.

21. Головатий М. Соціальна політика і соціальна робота : термінол.-понятійн. словник / М. Ф. Головатий, М. Б. Панасюк. – К. : МАУП, 2005. – 560 с.
22. Ефективні форми роботи з попередження епідемії ВІЛ/СНІДу серед дітей та молоді. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді; Український ін-т соціальних досліджень, 2002. – 149 с.
23. Закон України «Про основи законодавства України про охорону здоров'я» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/page>
24. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс] – Режим доступу: [видалено недійсну URL-адресу]
25. Бойченко Т., Колотій Н. Основи здоров'я (Експериментальний посібник для учнів) (III віковий рівень). – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – 124 с.
26. Бойченко Т., Колотій Н. Основи здоров'я (Експериментальний посібник для учнів) (II віковий рівень). – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – 112 с.
27. Бойченко Т., Колотій Н. Основи здоров'я (Експериментальний посібник для учнів) (I віковий рівень). – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – 104 с.
28. Кизенко В. Громадянська освіта і виховання – основа громадянського суспільства / В. Кизенко // Біологія і хімія в рідній школі. – 2015. – № 1. – С. 34–37.
29. Методичні рекомендації щодо гендерних особливостей формування здорового способу життя молод (для фахівців)/ Уклад. Ю. М. Галустян. – К.: Укр.. ін-т соц. Дослідж., 2005. – 28 с.
30. Молоді люди, які вживають ін'єкційні наркотики: поінформованість, усвідомлення ризику ВІЛ-інфікування, поведінка. – К.: Представництво ЮНІСЕФ в Україні, державний 85 центр соціальних служб для молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2001. – 64 с.
31. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти: оцінка ситуації / О. М. Балакірєва (кер. авт. кол.), Л. С.

Ващенко, О. Т. Сакович та ін. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 108 с.

32. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проєктів/ О.О.Яременко, О.Р.Артюр, О.М.Балакірева та ін.. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді; Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – 123 с.

33. Освітні програми формування здорового способу життя молоді. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2005. – Кн. 5. – 120 с. – (Сер. „Формування здорового способу життя молоді”. У 14 кн.)

34. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підруч. [для студ.вищ. навч.закладів]/[Т. Ф. Алексеєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.]; за ред.І.Д. Зверєвої. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.

35. Самоленко Т.В., Караулова С.І., Апайчев О.В. Оцінка рівня фізичної підготовленості студентів у закладах вищої освіти. // Фізичне виховання: проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. проф. Г.П. Грибана. Житомир : Рута, 2020. С. 208–218.

36. Пестова Т. Г. Фізична культура як фактор соціалізації особистості студента // Філософські та психолого-педагогічні проблеми сучасної вищої освіти: матеріали регіональної науково-практичної конференції. – Кисловодськ: Изд-во СевКавГТУ, 2001. – С. 68-69.

37. Лукащук В.І. Тілесність як об'єкт вивчення соціології спорту//Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». - 2005.--№652. - 216 с.

38. Цимбалюк Н.М. Спорт і культура насильства//Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. - Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. - с.320-323.

39. Кириленко О.М. Спортивна активність населення України: соціологічний аналіз//Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу

сучасного суспільства: Збірник наукових праць. - Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. - с.305-314.

40. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. - К.: Либідь, 2004. - 576 с.

41. Головатий М.Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. - К.: МАУП, 2006. - 2-е вид., перероб. і доп.. - 304 с.

42. ФурдуйС.Б.,НіфакаЯ.М. Роль фізичної культури в процесі соціалізаціїстудентської молоді. Молодий вчений.2018. No1(53). С. 395-399.

43. Яворська Т. Методика формування здоровогоспособу життя студентської молоді. Біологічні дослідження. Збірник наукових праць.Житомир, 2020. С. 474-476.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Анкета опитування. Залученість до професійного спорту.

Шановний респонденте!

Запрошуємо Вас взяти участь в опитуванні, яке досліджує залученість до професійного спорту. Ваші відповіді допоможуть нам краще зрозуміти, як люди ставляться до спорту та які фактори впливають на їхню залученість.

Анкета є анонімною. Ваші відповіді будуть використовуватись лише в наукових цілях.

Будь ласка, уважно прочитайте кожне питання та оберіть відповідь, яка найкраще відповідає Вашій думці.

1. Як часто Ви зазвичай витрачаєте час на перегляд спортивних змагань на тиждень?

- А. Ніколи
- В. Рідко (1-2 рази на місяць)
- С. Іноді (3-4 рази на місяць)
- Д. Кілька разів на тиждень (1-2 рази на тиждень)
- Е. Щодня

2. Як часто Ви читаєте новини про спорт?

- А. Ніколи
- В. Рідко (1-2 рази на місяць)
- С. Іноді (3-4 рази на місяць)
- Д. Кілька разів на тиждень (1-2 рази на тиждень)
- Е. Щодня

3. Чи знаєте Ви назви та склад команд у Вашому улюбленому виді спорту?

- А. Так
- В. Ні

4. Чи обговорюєте Ви спорт з друзями та родиною?

A. Так

B. Ні

5. Які емоції Ви відчуваєте під час перегляду спортивних змагань?

A. Радість

B. Збудження

C. Напруження

D. Розчарування

E. Ніяких емоцій

6. Чи відчуваєте Ви приналежність до певної команди або спортсмена?

A. Так

B. Ні

7. Чи відчуваєте Ви гордість за успіхи своєї команди?

A. Так

B. Ні

8. Як часто Ви відвідуєте спортивні змагання?

A. Ніколи

B. Рідко (1-2 рази на рік)

C. Іноді (3-4 рази на рік)

D. Кілька разів на рік (5-6 разів на рік)

E. Часто (7 разів на рік або більше)

9. Чи купуєте Ви спортивну атрибутику?

A. Так

B. Ні

10. Чи є Ви членом спортивного фан-клубу?

A. Так

B. Ні

11. Ваш вік?

A. 18-24 роки

B. 25-34 роки

C. 35-44 роки

- D. 45-54 роки
- E. 55-64 роки
- F. 65 років і більше

12. Ваша стать?

- A. Чоловік
- B. Жінка

13. Ваш рівень освіти?

- A. Незавершена середня освіта
- B. Завершена середня освіта
- C. Професійно-технічна освіта
- D. Незавершена вища освіта
- E. Завершена вища освіта
- F. Післядипломна освіта

14. Ваш місячний дохід?

- A. До 5 000 грн
- B. 5 000 - 10 000 грн
- C. 10 000 - 15 000 грн
- D. 15 000 - 20 000 грн
- E. 20 000 - 25 000 грн
- F. 25 000 грн і більше

15. Ваш населений пункт?

- A. Місто
- B. Селище
- C. Село

Дякуємо за Вашу участь!

Ваші відповіді допоможуть нам краще зрозуміти залученість до професійного спорту в Україні.